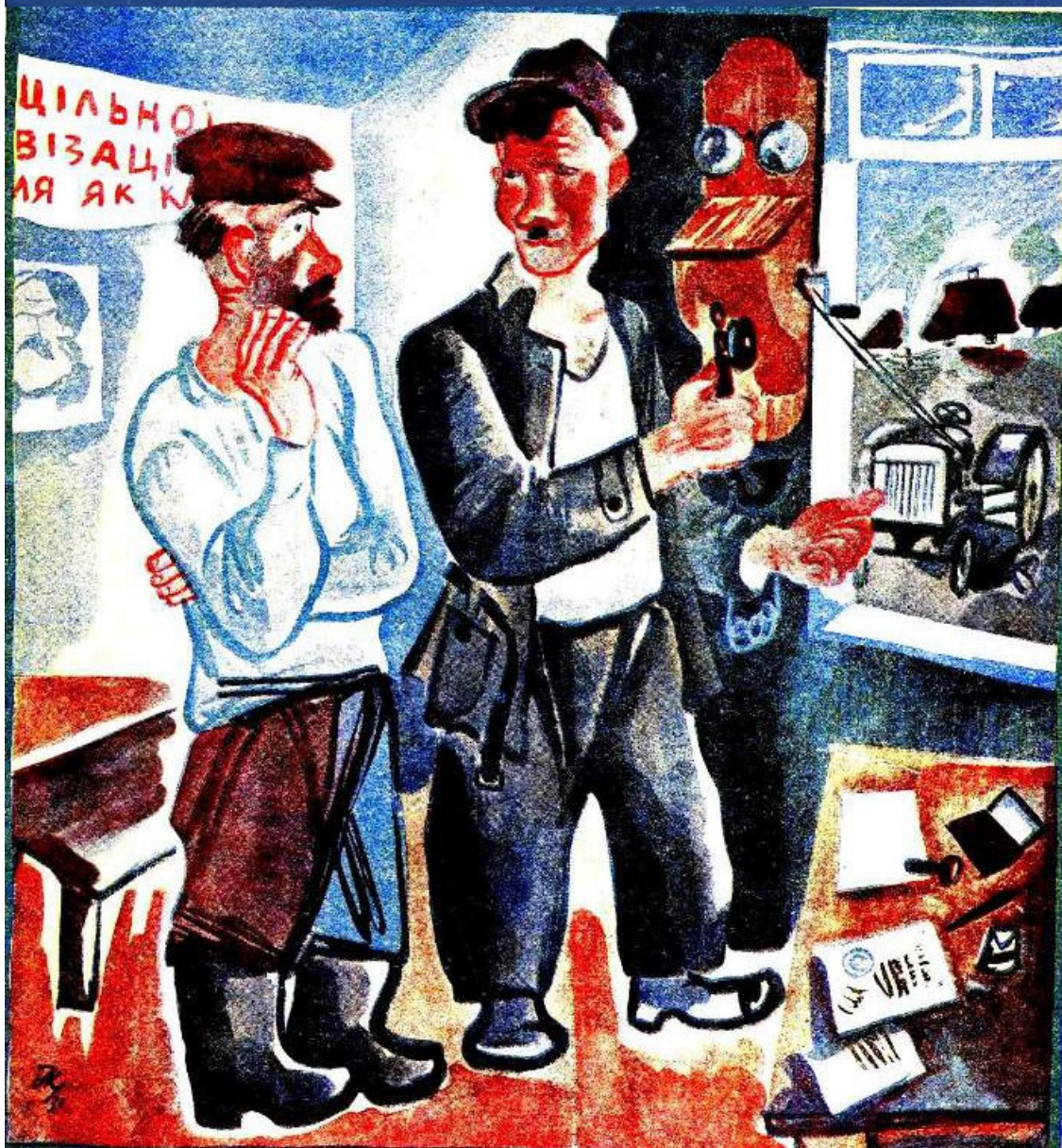

Леонід Чернов
ГОЛОВА В СПИРТУ

Леонід Чернов

Голова в спирту

(Вибрані гуморески та фейлетони 1927 – 1932 р.)

Зміст:

ГОЛОВА В СПИРТУ	2
ЗЛОЧИНЦІ	3
СОНЦЕ ПІД ВЕСЛАМИ	10
ЗАВЗЯТИЙ ЮНАК	14
ВІТРИЛЬНИК «ТОВАРИШ»	18
НАВІГАЦІЯ	20
РОЗТЕРЗАНИЙ АВТОМОБІЛЬ	25
ПІДРУЧНИК ЇЗДИ НА МОТОЦИКЛІ	29
СПОРТ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ	33
ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ СПОРТУ	38
КОРОТКА ІСТОРІЯ СТУДЕНТСТВА	43
ОПОВІДАННЯ ПРО ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР	48
КОМГОСПІВСЬКИЙ КОНВЕЙЕР	54
ФЕЙЛЕТОН ПРО ТЕЛЕФОН	56
ЗВ'ЯЗОК З СІЛЬРАДАМИ	61
ГОЛОВА В СПИРТУ	65
СМЕРТЬ ЛЮДИНИ	70
«ДОБРИВО»	73
РОЗМОВА З ЯПОНСЬКИМ МІНІСТРОМ	75
НЕМОЖЛИВА ЗУСТРІЧ	78
ХАЛТУРНИКИ	82
Примітка	86

Злочинці

Газети освітлюють життя й побут усіх трудящих: металістів, шевців, вантажників, лікарів, листонош...

Та ніхто ще не віддав заслуженої уваги тим скромним соромливим нічним працівникам, яких мені раз у раз доводилось зустрічати, коли я повертався глибокої ночі на околицю міста додому.

Тільки міліція та каррозшук, та й то не так уже часто, прикрашають життя цих непомітних людей.

Про них я й хочу розповісти.

1

Темна вітрова хмарна ніч.

Безтурботно насвистуючи якоїсь сумної пісеньки, я, не кваплячись, ішов додому тихою вимерлою вулицею.

Зненацька за спиною моєю почувся хрипкий рик, і я відчув, що хтось смикає мене за рукав.

Я озирнувся. Підозрілого вигляду парубійко, вилупивши очі й намагаючись вхопити мене за рукав, танцював на місці, супроводжуючи цю нескладну роботу загрозливим ревінням.

– Що це має значити? – суворо запитав я.

– Віддавай пальто, нещасний! – прохрипів довготелесий хлопець.

– Ха, скромне бажання! Так це ти для цього й зупинив мене? А навіщо тобі здалося моє пальто?

Він, очевидячки, сподівався, що я, благаючи його не вбивати мене, радо віддам йому пальто; тим-то моє

несподіване запитання збентежило грабіжника. Він закам'янів на місці, забувши навіть закрити рота.

– Перш за все – закрий цю дірку, – педагогічно сказав я, тикнувши пальцем в напрямку його рота, а потім...

– Віддавай пальто, нещасний... – боязко загудів він, стримуючи здивування.

– Не строй дурника, – сердито гаркнув я. – Хай вам буде соромно, юначе. У мене єдине й останнє пальто, а ви лізете з дурницями. Фе! Висякайте носа і топайте своєю дорогою, поки вам не влетіло по шиї.

Жахливий грабіжник стояв переді мною, сльозливо кліпаючи очима, винувато підсмикуючи носом прозору рідину.

– Ну, гаразд, – сказав я привітніше. – Ось маєш полтинника. Бери – і котись чайною ковбасою. – Я намагався говорити з ним рідною йому мовою. – Марш!

– Дякую, дядечку.

– Що? «Дядечку»? Хм! Ось маєш іще полтинника. Бери – і зникай в ту ж мить.

– Спасибі, дядечку.

– Хм! Знову «дядечку». Ну, що ж з тобою вдієш? Маєш іще полтинника. Іди – і ніколи більше не роби цього. Чуєш?

– Чую, дядечку, – пропищав грабіжник, простягаючи руку по новий полтинник. Очевидячки, це був дуже розумний і здатний хлопчисько, бо скоро зрозумів, що це нескладне слово «дядечко» може давати йому хоч і невеликий, але певний прибуток.

– Чую, дядечку, – повторив він, швидко потираючи великий палець об указівний і середній.

– Це дуже тішить мене, що ти не глухий, – безсердечно сказав я, – тепер – топай мені звідси моментально, коли не хочеш піймати такого сторчака, що й своїх не пізнаєш.

– Чую, громадянине, – похмуро буркнув він.

– Ну, то-то. Будь здоров.

– Обривуар.

Це був перший грабіжник, гроза цілого міського району, з яким мені довелось зустрітись.

2

З того часу я почав розуміти, що моє англійське пальто дуже подобається незнайомим мені людям, яких мені доводилось зустрічати вночі по темних завулках.

– Хар-роше пальтишко в цього хрукта, – чув я позаду себе здушений шепіт.

Дивно, але ця коротка й прихильна рецензія на моє пальто ніколи не переповнювала мене ні почуттям тихої радості, ні бурхливим восторгом.

– Ви помиляєтесь, шановний, – хмуρο буркотів я. – Моє пальто не таке вже й гарне, як ви волієте гадати. Скрізь латки, дірки. Підкладка подерта. Не пальто, а тридцять три нещастя.

По щирості я мушу сказати, що ганьбив гідність мого пальта я зовсім не з властивої мені скромності.

Згодом я дізнався, що нічні працівники нічого не мають проти того, аби придбати моє пальто в повну приватну довічну власність. Але я був рішуче проти цього і раз у раз відхиляв привабливі пропозиції.

– А глянь-но, Васько, он на того в кепці, – ловив я захоплений шелест. – Як тобі подобається пальто? Подерж-но моє насіння, я йому оселедця в бік встромлю...

– Хар-роше пальто, – погоджувався Васька.

– Пальто – так собі, – казав я голосно, звертаючись до афішної тумби. – А от револьвер у мене – справді один восторг.

При цьому я поклацував своїм старим кишеньковим ножичком.

– Фраєр із собачкою, – люто й розчаровано посилав мені вслід Васька. – Болячка йому в пуп.

3

З деякого часу я почав пристосовувати на практиці оригінальний спосіб мого власного винаходу, дякуючи йому моє пальто кілька разів уникало небезпеки назавжди перейти від мене до нового власника.

Примітивши недалечко підозрілу тінь, я швидко шмигляв під ворота і звідтам голосно сам до себе гарчав:

– Серього, а нумо роздягнемо цього фраєра.

Услід за цим до мене линув хрипкий сміх і самовдоволений голос:

– Своїх роздягати хочеш, свинячий пуп? Ну, працюйте, працюйте. Ходімо, Гришко, нема чого заважати.

І підозрілі тіні зникали в п'ятьмі, після чого я міг уважати себе за врятованого.

Траплялось, проте, що у відповідь на мою пропозицію: «Серього, а нумо роздягнемо цього!» – я чув жалісливий голос беззахисного перехожого, який благав мене взяти шубу і дарувати йому життя.

Од шуби я раз у раз одмовлявся.

4

– Стій, фраєр!

Я став.

– Купи пальто. Гарне пальто, англійське.

– Красно дякую, – несміливо відповів я. – Але я вже маю пальто. Теж англійське. Воно на мені.

– Ну, от і купи його.

– Я дуже шкодую, але це неможливо. Його вже куплено мною пів року тому в магазині «Єсть смисл переплатіть» під фірмою «Абрам Сопляжнік – К°».

– А тепер купи його у «Гришки Гноя і К°». Ну, мерщій!

– Прошу ласкаво пробачити, але ж це моє пальто. Як же я можу купити його в самого себе?

– Кинь задаватись на макарони, фраєр. Оце ось пальто, котре на тобі, було твоїм до моменту нашої зустрічі. Тепер воно вже моє. Ну, купляй, чи що? Або витрушуйся сей мінут. Ну?

Я торгувався, як візник, до сьомого поту. Він зажадав десять карбованців, я запропонував карбованця. Він скидав по полтиннику, а я накидав по гривенику. Зійшлися на троячці, вдарили по руках. Тут-таки розпили могорич (Гришка Гной витяг з кишені пів пляшки самогону, у мене нашлись ковбаса й хліб). Розплатившись, я потиснув його чесну руку і подався додому, радіючи, що мені пощастило за безцінь купити таке порівняно непогане пальто.

5

Та одного разу...

Одного разу темної ночі, виринувши наче з пекла, до мене підлетіли двоє здоровенних мацапур і весело заіржали.

– Ха-ха-ха! Володько!! Я найшов пальто.

– Ну, так тягни його сюди, – залунало в темряві.

– Дак в йому пасажир сидить.

– А ти його витруси, – порадив голос із тьми.

– Не витрушується.

– А ти його ножичком підколупай.

– Ну, витрушуйся, дядю. В ту ж мить. Знімай!

– Але дозвольте, – запротестував я. Як же я можу знімати?

– Це був гумор шибеника, що раз у раз сходить на мене в

тяжкі хвилини життя. – Як же я буду знімати? – резонно запитав я. – За відсутністю фотографічного ап...

– Не стукай тут, сліш? Знімай пальто.

– Пробачте, але ж я можу застудитись і померти. Це варварство! Ідіть ви під три чорти! Хоч ви мене ріжете, нізащо не зніму паль... А втім, будь ласка, беріть.

Останню фразу я сказав, побачивши наведене на мене дуло револьвера.

– Ось маєте моє пальто. Дуже вам удячний, що ви звільнили мене, нарешті, від цієї надмірної ноші, щоб ви нею подавились, грабіжники прокляті!

– Не стукай, тобі говориться. Витрушуй гаман!

– Гаман я, на жаль, забув до... Обережніше з револьвером. Що ви, не бачите, що перед вами людина стоїть? Ось вам гаман. Що? Черевики в мене старі, діряві. Не зніму черев... Чекайте, заберіть револьвер – і маєте ось черевики. Будь ласка, хіба я заперечую? Я навіть радий, їй-богу. Піджак? Але ж... Натє, натє. Беріть. Дуже вам удячний, щоб ви луснули, шкідники прокляті, грабіжники чортові, собачі печінки, стерво свиняче, за вами давно вже плаче шибениця, щоб вам руки поодсихали, чортове кодло...

Пролітаючи темними безлюдними вулицями в напрямку до своєї квартири, я зіткнувся обличчя в обличчя з чудною людиною, що мала точнісінько такий вигляд, як і я, з тією тільки різницею, що він був без брюк.

З вилупленими від жаху очима він упав переді мною на коліна, благаючи мене не вбивати й не грабувати його, бо дві хвилини тому його вже пограбовано.

І хоч я тремтів од собачого холоду й люті на грабіжників, але побачивши цю перелякану на смерть постать у

підштаниках, я не втримався, сів перед ним карачки і зареготав. Він зиркнув на мене, в одну мить зрозумів, що небезпеки нема, уважно обдивився мене з ніг до голови, підігнув ноги, сів проти мене, фамільярно ткнув мене пальцем в живіт, і з горлянки його застрибали свистючі, рипучі, шипучі звуки.

Ми довго сиділи один проти одного, корчилились од непереможного, нестриманого, всемогутнього сміху і реготали, реготали...

Люба, сонячна, радісна, безтурботна Одесо! Скільки гіркого, мов полинь, болю, скільки безмежно солодкої буйної радості випив я в твоїх широких межах! І тепер іще, проходячи повз наївний будиночок по Пролетарському завулкові проти твоєї кінофабрики, гуляючи біля Московського готелю по Дерибасівській, я часом зупиняюсь і, охоплений теплими хвилями спогадів, тихо скидаю капелюх і побожно схиляю голову.

Твоїй широчезній життєрадісності, твоєму синьому теплому морю, твоїм широким безтурботним бурхливим вулицям, твоїм сліпим завулкам, що й нині бережуть іще мої давно висохлі сльози й мій давно замовклий сміх – моє здивування і мій восторг!

(«Червоний перець», № 18-19, 1929 р.)

Сонце під веслами

I

Влітку цього року мені довелося забігти до Лермонтовського санаторію.

Біля віконця, де продавались квитки на якісь вуглекислі ванни, серед неймовірної літньої задухи, від якої дохли мухи, стояла велика черга. Червоні знеможені одесити тяжко дихали й витирали строкатими хустками спітнілі потилиці.

Маленький худорлявий чоловічок кліпнув чорними очмарілими очима і, криво посміхаючись, скорбно розповів сам собі свої враження:

– І кожен преться в чергу, і кожен хоче першим, і кожен хоче ванну, і кожен хоче купатись...

І в ту ж мить на нього глянуло чиєсь перекривлене обуренням гладке спітніле обличчя. І пролунав неповторимий зойк душі:

– Хочеш?.. – Пауза, і за нею, як постріл, крик одчаю: – Нада!!

Ах, гладкий спітнілий обурений одесите!

Скільки разів, коли життя притискувало мене в куток, давило мені глотку і примушувало мене робити те, чого я не хотів робити, від чого мене нудило й вивертало всю істоту, – скільки разів я з ніжністю згадував про тебе і, стиснувши зуби, повторював твоє незрівнянне:

– Хочеш?.. Нада!!

Хто скаже, що ви не розумієте філософію життя, одесити?

II

В найскромнішому одеситі десь у найглухіших закутках його душі сидить сибарит.

Після гарного обіду одесит зручно вмощується в кріслі, запалює сигару і, мрійно слідкуючи за димними кільцями, глибокодумно пророкує:

– Наше життя – так ето фонтан, которий...

– Соловейчик! – роздратовано перебиває його сусід. – Ви сьогодні цілий день тільки й знаєте: «Фонтан, фонтан, фонтан»!!

Одесит здивовано дивиться на сусіду, незадоволено знизує плечима (чого, мовляв, людина хвилюється з-за всяких дурниць?) і трохи ображено відповідає:

– Так не фонтан.

І тебе я згадую, громадянине Соловейчик.

Згадую тебе тоді, коли бачу, як розумні й поважні люди до сьомого поту з піною на вустах сперечаються з дурнями, доводячи їм яку-небудь копійчану хамелеонисту істину. Тоді розумні люди самі бувають подібні до дурнів.

Чи не краще знизати плечима:

– Ти не згоден? Не розумієш? Так не фонтан!

Часом, коли мені дуже, нестерпно хочеться досягти якоїсь мети, – я, немов скажений бик, до останньої міри напружую всі свої людські сили, розум, серце, м'язи, талант, скрегочу зубами від паленого бажання й болю – я йду до мети. Сили мої не витримують безумного напруження. Я хитаюсь з надмірної втоми, але йду-йду-йду. І раптом – удар. Я не витримую і падаю долі – спустошений, сплюндрований, виснажений до кінця. А мета – ген-ген за синій обрій. Іди, шукай її...

І що ж мені? Плакати? Скиглити? Кусати до крові губи? Падати в безодню розпачу?

А дзуськи! В цей грізний час я згадаю краще про тебе, любий, хороший мій Соловейчик:

– Зірвавсь? Не досягнув? Добре... Так не фонтан.

III

– Сімонович! Ви не знаєте, що таке «філін»?

Сімонович відривається від гроббуха і трохи докірливо («ну як же можна не знати такої дурниці?»), безапеляційно, трохи здивований неуцтвом приятеля, пояснює:

– «Філін»? Це риба.

– А чому ж вона отут, у книзі, сидить на дереві?

– Я знаю?.. Сумасшедшая.

Спробуйте спіймати Сімоновича на тому, що він чогось не знає. Не піймаєте. Він скоріше повірить, що риба збожеволіла, пурхнула на гілку й заспівала соловейком, ніж погодиться з вами, що «філін» – звичайнісінька собі птиця.

Як часто на мистецьких диспутах, коли наші вчені критики, приперті до стінки, називають «філіна» рибою, як часто я згадую вас, вельмишановний громадянин Сімонович.

Коли наших критиків запитують: «А чому ж "філін" сидить на дереві, коли він – риба?» – критики, не задумуючись, відповідають: «Я знаю?.. Сумасшедшая».

І коли мій близький товариш, з яким я вчора плече в плече зубами й нігтями боровся за своє право, коли сьогодні цей товариш продасть мене за копійку і нагадить мені в душу – я й тоді не хочу визнати, що цей товариш – мерзотник і предатель.

Я знизую плечима і кажу вашими словами, дорогий товаришу Сімонович:

– Мерзотник? Ні, не мерзотник. В основному він непогана людина.

– А чому ж він нагадив?

– Я знаю?.. Сумасшедший.

Вчені пишуть багатотомні праці про старовинні народи на основі старих народних пісень.

Як жаль, що я не вчений. Я написав би колосальний блискучий трактат про любих і дорогих мені одеситів. І за основу я взяв би одеський анекдот.

Бо одеський анекдот – це сонце під веслами.

(«Червоний перець», № 2, 1929р.)

Завзятий юнак

1

Наш пароплав стояв біля берегів Індії.

Я лежав у своїй каюті з температурою тридцять дев'ять, майже непритомний.

В суміжній каюті грюкнули двері, застукотіли стільці і чийсь бегемотячий голос заgrimів, мов далекий грім:

– А він мені говорить: «Іди чистити картоплю»... «Яку таку картоплю?» – питаю. «Ти, – говорить, – сволоч, не знаєш, яку тобі картоплю помагається чистити?» Та як кинеться на мене... Ну, тут я його вже відчухрав! Не подивився, що він головний куховар. Несолодко йому прийшлося, голубчикові. Довго пам'ятатиме. І щастя його, що в мене тоді по обіді був благодушний настрій... а то без кровопускання тут діло не обійшлося б. Хлопець я гарячий і про всякий випадок уже наглядів собі ножа погостріше. Іншим разом не минеться йому так щасливо...

У мене почалося нервове тремтіння, хоча я зроду не був боягузом. Мені стало якось моторошно. З одного боку – ніч... і сусідство такої хижачької людини. З другого боку, мені від щирого серця було жаль нашого симпатичного куховара. Він навіть не підозрівав, яка грізна кривава небезпека звисла над його лахматою головою.

Заснув я пізно, і цілу ніч мене тривожили кошмари.

2

Удень я прокинувся від раптової тиші, що панувала в суміжній каюті, Як правило, було давно встановлено, що тиша в суміжній каюті остільки ж недоречна, як чоботи на руках

або лайкова рукавичка на лівій нозі. Суміжна каюта двадцять чотири години на добу ревла, співала, гриміла, реготалась, верещала, гула, стукала й свистіла. І раптом – тиша.

Я прислухався:

– Він мені говорить: «Підмети палубу, товаришу...» А я йому: «А ви знаєте, товаришу, що таке шестигодинний робітничий день для моряка?» А він на мене як цикне: «Ти, – говорить, – і тут в суперечки будеш встрявати?» Ну, тут уже я не міг втриматися. Коли він помічник, так ти думаєш, я на його дивитись буду? А за хвіст та на вітер – ти не хочеш? Ні? А отруєні індуські кинджали з Бенареса ти ніколи не бачив, білолиций брате мій? Не нюхав такої штуки? Так дивись, брат, понюхаєш... Скажи спасибі, що в мене сьогодні гарний настрій, з нагоди іменин моєї покійної бабуні...

Мене знову затрусила лихоманка. О, як я пожалкував, що продав напередодні свій браунінг! Коли їдеш на одному кораблі з таким розбишакою, не завадить мати про всякий випадок в кишені щось семизарядне. Холодний піт укрит моє чоло.

«О, помічнику, помічнику! Твоя бідна стара мати й не підозріває, що тут, далеко від батьківщини, в твої груди щохвилини може встромитись отруєний кинджал з Бенареса. Одчайдушна головонька ти, помічнику! Хоч би матір свою пожалів».

Такі думки лізли в голову, що я мало не заплакав від жалю.

3

Я почав видужувати. Я вже виходив зі своєї каюти й потихеньку вештався по палубі.

І от – одного разу вранці я побачив його. Скоріш якесь внутрішнє почуття прошепотіло мені, що це він. Довгов'язий,

тонкий, скуйовджений хлопець, весь укритий чорним пухом. Під пахвою – два подерті томи Майна Ріда й Густава Емара. На обкладинках чудно розмальовані індійці. Довгов'язий хлопець стояв, похилившись на поручні, й провадив глибокі розкопки у власному носі.

– Я так і знав! – ляпнув у долоні помічник капітана, що вплив не знати звідки. – Я там чекаю води, а він тут у носі колупає! До якої пори це буде, ледацюго ви анахтемський?!

Я весь похолонув. Холодний піт дрібними крапельками знову вкрив моє чоло. Я закрити очі.

«Прощай, помічнику капітана! Прощай, пропаца головонько! Не бачити тобі більше світу білого...»

Я уявив собі, як цей юнак, не стерпівши образи, мов бенгальський тигр, кинеться на помічника, одним спритним ударом кинджала розпоре йому черево, видере криваві кишки і, обмотавши їх навколо власної шиї, почне знімати помічницького скальпа – на втіху своїй дикунській, людожерській душі...

Я застогнав. Я не міг знести подібного видовиська після тяжкої хвороби.

– Ну, марш по воду! – закричав помічник.

«Ось воно... починається», – подумав я.

І що ж я побачив?

Замість того, щоб загородити свого кинджала туди, де йому бути належить, завзятий Месник Неоглядних Прерій винувато заморгав очима і писнув:

– Вибачте, Іване Аркадьєвичу...

І прожогом кинувся до бака з прісною водою.

Помічник погрозив йому вслід пальцем, подібним до переспілої моркви.

Ввечері в суміжній каюті знову за програмою грюкнули двері.

– Ну, сьогодні я йому показав!! – закричав Завзятий Юнак. – Він мені говорить: «Замість того, щоб воду принести, ти в носі колупаєш?» Тут уже я не втерпів... Виймаю кинджала і... ви розумієте? Зараз у шпиталі відлежується. Я їм покажу, що нащадок Червоного Диявола зуміє постояти за себе! Клянусь мокасинами!..

(«Червоний перець», № 12, 1928 р.)

Вітрильник «Товариш»

– На мою думку, все на світі залежить од масштабу.

– Ну наприклад.

– Я маю на увазі сьогодні, головним чином – сосуди. Так, сосуди. Ну, наприклад, ремонтували наш «Товариш». І під час ремонту зникла десь пара склянок. Це як, на твою думку, злочинство?

– «Чтоби сказать да, так нет», – відповіли б тобі в Одесі.

– Правильно. Ну, а потім у буфеті не дорахувалися порцелянової чашки.

– Ну, це теж ерунда. Розкокали чашку – та й годі. Подумаєш, цяцька велика – чашка.

– Справедливо. А далі загубили глек.

– Глек? Хм. Ну, треба, значить, глек купити новий – та й край.

– Цілком з тобою згоден. Але другого ж дня загубили, розумієш ти, пару цеберок.

– Пару цеберок? Жаль. Треба б сказати робітникам: ви б, товариші, не губили цеберок. А втім, чорт з ними, з цеберками. Теж утрата.

– Утрата, припустім, ерундова. Та трохи згодом виявилось, що механіки ніяк не можуть знайти залізну бочку з машинового відділу. До неї якраз і належали цеберки.

– Ого! Бочка – це тобі не чашка. Тут треба кому слід дати жару. А бочку зробити нову.

– Так слідом за бочкою порозгублювали десь машинові циліндри.

– Ну, це ти вже захопив перебільшений масштаб. Кажучи одверто, ти просто брешеш.

– Побий мене блискавка!

– Коли не брешеш, то тут уже пахне карним кодексом.

– А чим пахне загублення цілої цистерни?

– Бочки?

– Ні, цистерни. Справжньої цистерни на дві тонни.

– Ти щось плутаєш. Як же можна загубити цистерну? Що це – шпилька, чи що?

– А от умудрились.

– Ну, тут, брате мій, пахне вже дуже суворо. Вірніше – із суворою.

– От бачиш, а ти казав: масштаби – ерунда. Масштаби, брате, основа всякого діла!

– Та чорт забирай! Ну, я розумію, що навіть склянки можуть комусь пригодитись. Але на якого чорта чоловікові може здатися двотонна цистерна?! Що він – горілку з неї питиме, чи що?

– Ну, от бачиш, зразу видно, що ти молодий моряк, бо занадто палкий. Двотонна цистерна нікому не потрібна – а нема. А от голова начальника ремонту – з неї міг би вийти чудесний чавунний казан для картоплі, а її ніхто не краде. Через те що масштаб. Занадто малий масштаб. Мікроскопічна.

(«Червоний перець», № 13-14, 1932 р.)

Навігація

(З нотаток чужоземця)

Обдивившись велетні української індустрії – Тракторний, Турбінобуд, ХПЗ тощо, – я замислився. Куди рушити далі?

Як відомо, столичні музеї кожної даної хвилини ремонтуються: так мені говорили в Харкові і вісім років тому. Ремонтуються вони влітку, восени, взимку і навесні.

Тоді зір мій прикипів до таблички, на якій було намальовано прекрасного червоно-синього пароплава з каютами-люкс і клоччям диму з грізного димаря.

– Оце ходить по річці Харків? – запитав я громадянина чистою німецькою мовою.

– Ого! – несподівано загадково відповів громадянин чистою українською мовою.

«Пропливусь», – подумав я чистою українською мовою і почав чекати.

Велика стрілка мого годинника вже двічі обернулася навколо циферблатового центра, а пароплава все не було й не було.

Підпливали якісь брудні моторки, чмихали, смерділи мені в ніс під акомпанемент мотористової лайки. Якісь баби з клунками, гостро дискутуючи з вищезгаданим мотористом, стриба-ли в човен, від чого рівень води в річці Харків рішуче й помітно підвищувався, а купальники користалися з випадку погойдатися на розкішних штучних хвилях.

Стрілка оббігла мій циферблат ще раз. Я нетерпляче підійшов до громадянина і запитав його про час прибуття пароплавів.

Його відповідь лишилась мені незрозумілою через моє незнання всіх відтінків могутньої незасміченої української мови. Звучала ця відповідь приблизно так:

– Чіво спряшіваш, занудо?

Другий громадянин запитав мене:

– Ви чекаєте на водяний трамвай?

– О, йаволь!

– Так оце ж він і єсть.

І громадянин показав на брудний чмихливий моточовен.

Пасажири українських водяних трамваїв здалися мені за людей трохи експансивніших, ніж це вимагається наявними обставинами. Місць у моточовні було двадцять, а нас чекало чоловік п'ять. Проте ці п'ять чоловік зчинили такий галас і штовханину, що мені потрощили парасольку, кондукторові віддали мозоль, а сивого дідка зіпхнули просто в воду. Рятівнича станція негайно відрядила мотокатер рятувати дідка, але той, стоячи по щиколотку в воді, чемно дякував, запевняючи, що тут неглибоко. Його слова чистою українською мовою звучали приблизно так:

– Тут горобцю по пуп. Повертай голоблі.

Почали заводити мотор. Заводили по черзі: моторист, кондуктор, я, охочі з пасажирів, нарешті – добровольці з публіки.

Коли мотор почав стріляти, ми помітили, що ті пасажири, які не довірили своє життя бурхливій водяній стихії, а просто попхались пішки, були вже біля своєї мети за два кілометри від нас. До речі, тут дідок попрохав його висадити, запевняючи, що торохкотіння мотора може попсувати нервову систему і носорога, не кажучи вже про нього, ветерана праці.

Ми рушили.

Їхали дуже швидко, за винятком тих випадків, коли водяні жартівники-купальники, регочучи, хапали наше судно за стерно і держали його так на місці. Мотор гуркотів, мов сто

гармат, але ми не посувалися вперед на жоден дюйм. Тоді кондуктор непомітно націлювався і давав жартівникові потиличника. Той з криком жаху і розпачу пускав наше стерно – і ми мчали далі.

Зупинок було небагато, та й потреби в них не почувалось.

Кому треба було злізти, той просто брав свій клунок на плечі і (мене охоплював крижаний жах!) спокійно ішов за борт. Вода не сягала йому вище колін.

Так само робили і ті, що хотіли сісти. Вони навіть набирались нахабства і, вхопивши човна за рятувальне коло, зупиняли його, а сівши, кричали:

– Паняй!

– Я тобі покажу, як навігацію затримувати! – кричав кондуктор. – Сідати – сідай, на те ти пасажир, а зачім при етом човна затримувати?

Безквиткові пасажери просто чіплялись ззаду за корму і пливли у воді, тримаючись за борт.

– Граждани, одчепіться! – благав кондуктор.

– Та що тобі, жалко? – відповідали пасажери. – Ми ж на твоїй навігації не сидимо.

– Одчепіться, кажу, бо навігація від цього псується.

Навігація справді псувалась часто. Мотор, вибухнувши вогнем і димом, задоволено замовкав. Крутили мотор всі присутні. Коли це не допомагало, порадившись таємно, моторист з кондуктором викидали прапори катастрофи і спокійно сідали покурити.

Тоді юрба хлопчаків, яким у цім місці вода сягала по груди, галасливо кричала капітанові:

– Дядю! Дозвольте – ми в одну мить припхаємо вашу калошу до берега.

– Забирайтесь геть, паршивці! – гримів на них капітан. – Морських звичаїв не знаєте, чортенята: мене повинно рятувати дружнє судно.

І, звертаючись до публіки, урочисто виголошував:

– Граждани, не хвилюйтесь. До SOS, тобто до Сосу, до повної неминучої катастрохи, до останньої боротьби на життя й смерть з оскаженілими хвилями, з викидкою півмертвого тіла на невідомий, повний тигрів і гієн острів – до всього цього ще далеко. Зараз нас врятують. А до того ж знайте: як капітан цього судна, я зійду з нього останній – вже тоді, коли жодної живої душі не залишиться на борту.

– Ну й не сходи, – байдуже сказала якась баба. Забрала свій клунок і не то що кинулась у бурхливі хвилі, а просто, підбравши поділ, пішла по бурхливих хвилях до берега. За нею один по одному вилізли й інші пасажери.

Тоді капітан, лишившись на судні єдиним і останнім, побачивши своїх пасажирів у повній безпеці, не мав робити нічого іншого, як засукати штани, прив'язати до свого судна шворку і, крокуючи берегом, потягти своє судно кудись у блакитну даль.

– Куди ви? – крикнув я.

– До сухого елінгу! – відповів він.

Сухий елінг, як виявилось, був простий похилий берег, де двоє дітей безтурботно ліпили з піску хатки.

Витягши судно на берег, капітан, за допомогою кондуктора та ватаги тубільних хлопчиськів, почав ремонтувати свою вередливу машину.

Робив він це, треба сказати одверто, більше за допомогою незрозумілих мені заклинань, ніж інших технічних приладів. При цьому він часто і голосно закликав на допомогу своїх добрих батьків, особливо часто згадуючи чиюсь добру матір.

Коли мотор, стрельнувши, зачмихав, капітан утер піт і голосно проголосив:

– Гр-р-раждани, судно готове рушити в черговий рейс, прошу займати місця! Допоможіть-но тільки спочатку зіпхнути це доробло у воду.

Публіка спустила судно з сухого елінгу на воду і зайняла свої місця. Пароплав рушив у туманну далечінь.

(«Червоний перець», № 13-14, 1932 р.)

Розтерзаний автомобіль

– Як хороші шляхи й автомобілізація є запорука соціалізму, то й рішили ми при нашій установі організувати осередок Автодору.

Найперше – замовити бланки, печатку й конверти.

Замовили. Далі – намалювали плаката. Чудесний, незрівнянний вийшов плакат. Стель – футуристичний. Попростому кажучи, такий, що жодної літери не прочитаєш.

Приліпив Вася плаката, поставив стіл, розклав на столі бланки.

– Можна вважати, – каже, – що працю налагоджено. Працюємо на всі сто. Аж шкварчить.

Минув тиждень. Минуло два.

– Васю, – кажу, – щось негаразд у нас з Автодором.

– А що таке? – питає Вася. – В чім річ? Плакатик висить, стіл стоїть, бланки лежать. Чого тобі ще треба?

– Наслідків начебто не видно, – соромливо й тихо кажу я.

– Наслідків? Яких же тобі таких ще наслідків треба?

– Та шляхи, – кажу, – як і раніш, погані, а щодо автомобілів, так ще гірше: нюхаєш тільки таксівський бензин – та й годі.

– Конкретно! – кричить Вася.

– Конкретно, – кажу, – треба нашій ячейці купити старий автомобіль та відремонтувати його. Буде практика для хлопців.

Вася захопив мене за комір. Думає, битиме. І що ж ви думаєте: цілує!!! Обнімає й цілує.

Коротко кажучи, купили ми старий автомобіль. Барахлишко парадощне. Відремонтували. Потіли. Фарбували. Вийшла така машина, що й наркомові не сором на неї сісти.

І зверніть увагу: раніше – так на засідання нашого Автодору калачем нікого не заманиш, а тепер виходить вся ячейка в повному складі, і навіть Яша-кур'єр, засунувши пів пальця в ніс, пхається в автомобіль на тій підставі, що він – активний автодорівець і мало не він сам увесь Автодор вивчив.

– Ну, хто ж буде їздити? – гукає Вася.

– Я!

– Я!

– Я!

Такий галас підняли, що на вулиці подумали, що тут місцком письменників і бездомні письменники прийшли вимагати кімнат.

За пів години пересварилися, як чорти. Один кричить:

– Я карбюратор паяв!!

Другий:

– Я шини заклеював!!

Третій:

– Я кузов лагодив!!!

Виходить, кожний уклав працю. А раз так — кожний має право проїхатись.

– Чорт з вами! – кричить Вася. – Сідайте.

Ну, ви ж самі розумієте: тридцять чотири чоловіки. Пирхнув мотор – і став. Не везе. Формений страйк. І не забудьте: хай би буржуї сіли, а то ж самий чистокровний пролетаріат понасідав – і не везе! Саботаж!

Поставили машину в гараж.

– Розходьтєся! – кричить Вася. – Лавочка закривається. Завтра складемо чергу, тоді й їздитимемо.

Склали.

Прочитав її Вася перед автодорівцями. Читав, треба віддати йому справедливість, з натхненням, запалом і сльозами. Вроді як Сосюра поему свою читає.

– Прочитав – знову галас.

– Чому, – кричить один, – я в другій черзі? Я обидва передні колеса ремонтував!

– А я в третій черзі! Я задні колеса ладнав. Коли так – знімай задні колеса! Спробуй тоді поїхати!! Їхатимеш з такою швидкістю, з якою будується в Харкові будинок письменників.

Ну, що ти його вдієш?

Знову поставили машину до гаража.

Вася шепоче:

– Нікому не кажіть: я склав нову чергу і кожного сам викликати му. Щоб інші не знали.

Назавтра викликали чотирьох чоловік. Пішли до гаража. Заводити мотор – нема магнето, карбюратора, одного переднього й одного заднього колеса.

– Де магнето? – кричить Вася. – Де переднє колесо? Де, нарешті, хоча б заднє?

– Я взяв, – каже один автодорівець, – карбюратор, він – магнето, він – переднє, а отой-о – заднє.

– Як ви посміли?

– Так і посміли. Лагодить. Колеса попсувалися, карбюратор дає перебої, магнето не запалює.

– Коли ж ви їх полагодите? – питається Вася.

– А тоді, – кажуть, – коли наша черга їздити підійде.

Ну, і що ж ви думаєте?

Стоїть наш автомобіль. Як скеля. Тільки підуть заводити – то керма нема, то циліндрів, то шини, то цілого кузова. Лагодять хлопці...

Ну що ж? Та й продали автомобіль.

Знову почали працювати по-старому: вивісив Вася плакатика, поставив стіл, порозкладав бланки – і попахкує

біля столу папіросочкою. Праця йде вовсю. На всі сто. Аж шкварчить.

– Так спокійніше, – каже Вася.

І правда, спокійніше. Тільки от не знаю, як зі шляхами. Не кращають, чортові душі! Як були брудні й непролазні, так і стоять. І чого воно так – сам не розумію.

(«Червоний перець», № 1, 1929 р.)

Підручник їзди на мотоциклі

Дві слові

Літо.

Метушаться, буяють спортсмени. І найголосніші з них – мотоциклісти. Мотоцикл крок за кроком завойовує права громадянства і дедалі відпихає на задній план «вівсяного двигуна» – допотопного коня.

Тим-то автор і вважає за слушне поділитись з читачами своїм кількарічним мотоциклетним досвідом.

Що таке мотоцикл

Мотоциклом зветься сталевий кінь на двох колесах.

Рухається він у теорії бензиновим мотором, а на практиці здебільшого за допомогою мускульної сили самого мотоцикліста. Коли ви побачите спітнілу людину, яка, розкидаючи навколо прокльони, задихаючись, тягне додому замовклу дев'ятипудову машину, то це і є рух другого гатунку.

Перш ніж думати про мотоцикл, потурбуйтеся придбати бензину. Наявність-бо пляшки бензину під ліжком – перша ознака справжнього мотоцикліста, хоча б навіть у нього й не було мотоцикла.

Чотириста грам бензину спрямовує ваші думки в таке річище:

– Чорт його знає, половина ж діла вже зроблена: фунт бензину маю. Не пропадати ж цьому бензинові. Треба докупити до нього ще мотоцикл – і я справжній мотоцикліст.

Тим-то передусім подумайте про бензин.

Бензин для мотоцикла добувається так.

Ви берете свою автодорівську книжку і, висолопивши язика, починаєте бігати по відповідних установах. Після двотижневої біганини у вас у кишенях накопичується три десятки папірців з великими синіми печатками і прегарними закрутистими підписами. Тоді ви сколюєте папірці величезною англійською шпилькою і ідете до найближчого магазину «Гас, бензин, олія».

Там вам увічливо кажуть, що бензину нема і не скоро, мабуть, буде, і пропонують замість бензину крейду й замазку.

Придбавши таким чином потрібну кількість бензину, ви починаєте думати, як би купити мотоцикла, бо, як видно з вищесказаного, мотоспорт дуже гарно впливає на нерви й тіло.

Як придбати мотоцикл

Для того, аби придбати собі мотоцикл, треба мати в кишені 4 карбованці 30 копійок.

З цими грошима ви йдете до «Харківського пролетаря» і здаєте таку об'яву: «Мотоцикл куплю в дуже гарному стані».

Заплативши за це 4 карбованці 30 копійок, ви лягаєте дома на ліжко і починаєте чекати.

За три дні вас починають бомбардувати листами й листівками.

У них вам пропонують замість мотоцикла друкарську машинку, трюмо, домробітницю і грамофон. Не ловіться на цю вудку і чекайте, доки вас не повідомлять, що на Панасівці єсть якраз те, що вам треба – чудовий майже новий мотоцикл на п'ять механічних коней, «на повному ході».

Ви палко прощаєтеся з дружиною – і їдете на Панасівку.

Там вас радо зустрічає хазяїн мотоцикла і привітно показує вам переднє колесо своєї машини, бо заднє, як виявляється, лежить у Кременчуці у брата, рама тимчасово

править за сідало для курей, а мотора зовсім нема, але можна спробувати виписати його з Німеччини.

Побігавши в такий спосіб по різних мотоциклістах місяця півтора, ви йдете до психіатра і боязко питаєте, чому це ви не можете ні їсти, ані спати? Психіатр весело ставить вам діагноз – гостра неврастенія і, ловко заховавши вашого червінця до свого столу, відпускає вас з миром.

Таким чином, як видно з вищенаведеного, придбати гарний мотоцикл не так уже й тяжко.

Поїздки

Наливши в бак бензину і масла, починайте заводити мотор. Для цього треба підняти клапан компресії і сильно штовхнути ногою стартер (ричаг для пуску).

Мотор кілька разів чхне і замовкне.

Штовхайте ще раз.

Поштовхавши з пів години, запросіть двірника вашого житлокоопу, хай замінить вас, а самі відпочивайте в куточку.

Покличте дядю Федю, хай поштовхає і він.

Буває, що таким чином години за три вам спільними силами пощастить завести мотор.

Коли ні – сідайте на мотоцикл, хай дядя Федя з двірником і охотниками з публіки пхають вас з машиною уперед, аж доки мотор не почне працювати.

Тоді привітно махніть рукою і мчіть у синю далечінь туманних просторів.

Не рекомендується вириватись далеко за міську смугу, бо туди не виїжджає карета негайної допомоги. Коли ж несподівано, з невідомих причин, мотор не зіпсується на другому кілометрі і ви ненароком від'їдете від міста, тоді пам'ятайте, що кров найкраще зупиняти холодною водою з йодом.

Повертатись додому найзручніше селянським возом, підклавши під переламану ногу сіна й соломи.

Продати мотоцикл, коли він у гарному стані, можете... авторові цих рядків.

(«Червоний перець», № 8, 1930 р.)

Спорт у повсякденному житті

(Доповідь на зібранні співробітників «Червоного перцю»)

Любі товариші!

Один бродячий провінціальний лектор, розповідаючи про шлюб і сім'ю, ошарашив простодушну публіку таким повідомленням:

– Забувши про раціоналізацію, жінка безробітного барабанщика подарувала чоловікові двох жовтенят. Уявіть же собі здивування щасливих батьків, коли в ручках першого спадкоємця вони побачили прекрасний футбольний м'яч і почули солідний басок:

«Оце і єсть славнозвісне життя? А кому б тут, папашо, загнати гол, га?»

А другий, з'являючись на світ, помахав веслом і пронявчав:

«Тут, здається, не тільки яхт-клубу, а й порядної річки нема? Ану, Кіме, допоможи...»

Цей маленький факт ще раз свідчить про небувалий розквіт нашої фізкультурної справи.

Але й досі ще зустрічаються люди, що заперечують величезну користь фізкультурної тренівки у повсякденному житті.

Моє завдання – вщент розбити невір'я скептиків.

1

Темна ніч десь на околиці міста.

Ви проводжаєте додому особу, що позавчора в кіно пекучим поглядом глибоко поранила ваше серце.

З усією красномовністю ви, за допомогою цитат з Володимира Сосюри, запевняєте її, що для неї ви можете дістати з неба зірку, кинутися з кручі в Дніпро і навіть полаятись зі своїм завом.

І раптом вас зупиняє темна постать і хрипко починає доводити, що чорти вас не візьмуть, коли завтра ви купите собі і вашій дамі друге пальто.

Що ви робитимете, коли ви не спортсмен?

Вам доведеться втішатись тільки тим, що ваше прізвище буде завтра надруковане в газеті у відділі пригод і злочинів.

Зовсім інша річ, коли ви – фізкультурник.

Тоді ви граціозним жестом хапаєте руку вашої улюбленої, палко притискуєте до губ і, пригадавши головні правила бігу на далеку відстань, швидко стрибаєте убік і зникаєте у тьмі. Ви, разом зі своїм пальтом, врятовані. Ваша улюблена буде зачарована вашою силою і витривалістю.

Вивчайте ж, товариші, біг на далеку відстань і стрибки на місці.

2

У вашої жінки з дружиною Нікчеменка і мадам Дрюк спільна кухня.

Одного прекрасного ранку ваша жінка хоче приготувати сніданок і помічає, що мадам Дрюк у змові з цією мокрою куркою Нікчеменчихою вдруге зламали вашу голку від примуса.

Коли ваша жінка фізкультурниця, коли вона добре натренована у киданні диска, ядра, – вона моментально хапає сковорідку (диск), прицілюється в голову мадам Дрюк – і акт справедливості відбувається негайно.

Ваша сімейна честь, ваше щастя і добробут – відновлені.

Жінко! У фізкультурній справі ти повинна стати поруч з чоловіком.

3

Величезне значіння має вміння плавати.

Уявіть собі, що, купаючись у ванні, ви захопилися природою і відплили далеко від берега.

Що буде, коли ви погано плаваєте, а до того ж ще не знаєте правил дихання? Вам загрожує небезпека назавше розпрощатися з життям.

Коли ж ви добрий плавець, ви лягаєте на спину, робите кілька сильних рухів руками – і ви вже виходите на берег під гучні оплески родичів та знайомих...

Або такий випадок.

Ви їдете пароплавом з Одеси до Бомбея. Серед Індійського океану шторм. Катастрофа. Пароплав гине. Люди потопляють.

А ви, мов нічого не було, скидаєте піджак, стрибаєте у воду і, хитро посміхаючись, спокійно пливете на спині до острова Цейлону. Там ви переодягаєтесь і повертаєтесь суходолом до Одеси.

Хто вас врятував?

Вміння плавати врятувало вас, товаришу.

4

Ви – молода дівчина.

Ви палаєте бажанням з'єднати своє життя з особою протилежного вам полу. Просто кажучи, ви хочете заміж.

Знайомі молоді люди не цілком поділяють ваше бажання, Де вихід? Хто вам допоможе?

Та спорт же, спорт вам допоможе, шановна товаришко!
Вчіться стріляти. І з рушниці, і очима. Найголовніше – очима.
Стрільба – найкорисніша галузь спорту.

Я міг би навести сотні прикладів про користь спорту в повсякденному житті, але навряд чи треба дорослим людям доводити, що два по два – чотири.

Вас не пускають до театру по трамвайному квитку.

Чи знаєте ви бокс? Коли знаєте, вважайте, що ви вже пройшли.

Ви ще, здається, вмієте робити гімнастичні вправи на кобилі?

То вам уже не страшно, коли автомобіль помилково наїде на вашого візника і ви, зробивши сальто-мортале, випадково переміститесь з вашого сидіння на спину кобили. Ні вправи на кобилі, ні верхова їзда – для вас не новина. Ви натягаєте віжки, легенько стьобаєте кобилу стеком і, знявши капелюха, ввічливо питаєте міліціонера, що вже стоїть біля вас із книжечкою:

– А скажіть, будь ласка, як мені проїхати на Римарську, 22?

Навіть тут, у цім незвичнім стані, ви матимете такий гордий та незалежний вигляд, що перехожі закам'яніють від захоплення.

Моєму приятелеві, газетному співробітникові, лижний спорт одного разу буквально врятував життя.

Сергій збирався їхати до Ленінграда. Він завчасно купив собі квитка і не поїхав того вечора тільки через те, що з ним трапилась маленька неприємність: він на лижах переламав собі руку.

І що ж ви думаєте? Поїзд, що ним Сергій мав їхати, зійшов з рейок, багато людських жертв... а Серьожа в цей час – живий і здоровий – спокійно кричав під ножом хірурга.

Так лижний спорт урятував життя людині.

Я скінчив.

(«Червоний перець, № 10, 1928 р.)

Всесвітня історія спорту

Передмова

Авторові цієї історичної праці доводилося бачити за своє життя безліч всяких історій, але толкової історії спорту автор досі не бачив. Зважаючи на це, автор і вирішив цією історичною працею утерти носа нашим історикам. Хай не ображаються шановні вчені: це конче потрібно.

Підручника цього складено за історичними джерелами і просто з голови. Всім секретарям житлокоопів, спецам і знавцям різних історій, автор складає щиру подяку.

Вступ

Слово «історія» – слово грецьке. Що воно означає, знає кожна освічена людина, не виключаючи навіть помбухів. Історії бувають брудні, веселі, тяжкі і таке інше. Майже кожній фізкультурній людині доводиться часом зітхати: – От ускочив в історію!

Це історія елементарна, а судді називають її чомусь аліментарною. Кожний примірник такої історії коштує дуже дорого: не менше однієї третини заробітку.

Передісторична доба

Ця варварська епоха з причини некультурності майже не залишила після себе слідів. Передісторичні люди були страшеними егоїстами: весь свій вільний час вони витрачали на полювання, грабунки, розбій та інші прилюдні розваги. А коли яка-небудь передісторична людина казала, що незручно

не залишати після себе жодних слідів для майбутніх істориків, веселі дикуни відказували так:

– Чому ж то незручно? Адже ж письменства ми ще не маємо, а Гутенберг винайде свій друкарський верстат тільки в середині XV століття. Наша хата скраю.

Проте можна догадуватись, що фізкультурна справа стояла за тих часів дуже високо, хоча й мала незвичні для нас форми. Найбільш розповсюдженою була така форма: фізкультурно настроєний передісторичний товариш хапав передісторичну ломаку, підкрадався ззаду до передісторичного сусіда і гатив його прямо по голові. Сусід крякав і затихав навіки. Грім оплесків і сусідська жінка були для переможця скромною нагородою.

Це називалось спорт індивідуальний. Колективні змагання полягали в тім, що збірні команди грабували найближчі селища, залицялись до чужих жінок, ганялись за передісторичними горобцями і боялись мамонтів.

Античний світ

Єгиптяни розважалися здебільшого пірамідами, лабіринтами та фараонами, а вавилоняни «столпотвореннями» – так що їм було не до спорту.

Дійсний розквіт фізкультури почався за часів Греції та Риму.

Греки в антрактах між перськими війнами та вакханаліями влаштовували, не шкодуючи величезних витрат, Олімпійські ігрища: бігали наввипередки, билися навкулачки, кидали диски, скакали на конях. Переможці діставали в нагороду лаврові вінки; на прилюдних випивках – почесні, а в бою – найнебезпечніші місця. Останнє їм дуже не подобалося.

– Хоч ми і стародавні греки, – казали вони, – а помирати не хочемо. Ще рано. Маємо право жити до самих середніх віків!

Один старий фізкультурник Діагор дістав підряд сім почесних вінків і, не знаючи, що з ними робити, відкрив приватну крамничку («Продаж лаврового листа – просте Т-во "Діагор і К°"»). Але, полаявшись з фінінспектором, «впал в нічтожество» й помер (792 року).

Середні віки

Не встигли греки з римлянами як слід розгулятися, як несподівано наступили середні віки. Фізкультурна спадщина перейшла до феодалів та лицарів.

Улюбленим спортом того часу були турніри. Позакохувавшись до нестями в прекрасних панн, лицарі збиралися десь біля замку, одягали на себе величезні самовари (так званий панцир) і во славу зоряних очей починали штрикати один одного списами. За переможеного вважався той, хто наприкінці бою мав у череві найбільшу кількість дірок. Червона троянда прекрасної пані була нагородою для переможця. Переможений задовольнявся думкою, що зустрінеться зі своєю дамою на тім світі. Переможець же не ловив гав тут, на цій грішній землі (аліментів тоді ще не було).

Наприкінці середніх віків великий успіх мало мореплавство. Хоробрі лицарі нашли собі Колумба, відкрили під його керівництвом Америку; потім, повернувшись до Європи, пішли в єзуїти і від того повиздыхали, не забувши перед тим влаштувати гучне фізкультурне свято, так звану Варфоломієву ніч (1572).

Русь

Фізкультурники цієї доби відомі в історії під назвою «добрих молодців», а спортивні змагання вони називали «междоусобіями». Вуста вони мали «сахарні», а брови – навпаки – «соболініє».

Особливо відзначався розвитком спорту «Господін Великий Новгород» (по-нашому – гражданин Новгород), бо часто влаштовував так зване «вече» – змагання на першість вокальних та «скулодробительних» даних.

Згодом до справ фізкультурних взялися царі: Іван Грізний – підіймання живої ваги вгору (на шибеницю); Петро Перший – вправи зі славнозвісною «дубинкою»; Катерина Друга – французька боротьба «до результата». Микола Другий здобув собі слави головним чином умілою організацією масового бігу на далеку відстань (Ходинка).

Україна

Фізкультурна справа в Україні завше стояла дуже високо. Тут мала велике розповсюдження так звана боротьба за волю.

За старих часів – запорізька голота, а згодом – гайдамаки (1768) з охотою влаштовували спортивні змагання з польськими і власними панами.

Пани великої втіхи від тих змагань не мали.

Передреволюційні часи

Революціонери цієї доби з усіх галузей спорту найбільше любили кидання бомб. Цар, цариця, міністри й губернатори дуже ображалися.

Післяреволюційні часи

Після революції найулюбленішим спортом нашого громадянства є... Але чого про це писати. Підіть самі на спортмайдани, на околиці міста, гляньте на річку, підведіть очі до неба, зазирніть на вашу житлокоопівську кухню, подивіться на трамвай і матимете точне уявлення про спорт наших часів.

(«Червоний перець», № 9, 1927 р.)

Коротка історія студентства

Передмова

Наївні люди гадають, що студенти з'явилися на землі тільки за новітніх часів.

Це неприпустима помилка.

Історичні пам'ятки доводять, що студенти існували ще до печерних навіть часів. Кожна епоха накладала, зрозуміло, своє тавро як на зовнішній вигляд, так і на психіку студента.

Мета цієї скромної історичної розвідки – накреслити головні етапи розвитку студентства від зорі земного життя аж до наших днів.

I. Кам'яна доба

За кам'яної доби студентом міг бути всякий не позбавлений права голосу громадянин. Тоді ще не було ні Наркомосу, ні вишів, ні іспитів, ні лекцій, ні професури, ні навіть надрукованих на гарному папері посвідчень з двома десятками печаток і підписів. Перший-ліпший юнак, серед розмов про забитого вчора носорога, раптом чванливо повідомляв:

– А знаєте, хлопці, я – студент!

– Бреши більше, – недовірливо говорили друзі.

– От вам хрест і бог.

– На якому ж ти відділі?

– На медичному. Цілком випадково. Вчора батько відняв у мене кістку носорога, а я розсердивсь і розпорів йому тією кісткою черево. Що сміху було – жах! І приємно, і корисно: одних кишок метрів двадцять з батька витяг. Страшно цікаво! Думаю продовжувати науку. Єсть у мене молодший брат, так

він, стерво, раз у раз краде в мене бегемотяче м'ясо. Так ото я заінтересувався, що у нього в голові. Думаю сьогодні вночі трахнути ломакою і подивитись.

Отже, читач бачить, що наука того часу живилася більше з власного досвіду студентів, аніж з підручників, рекомендованих Держнаукметодкомом Наркомосу УСРР.

Зовні доісторичні студенти зовсім не були подібні до сучасних: вони не носили ні кепок, ні піджаків, ні навіть простих краваток. Вони взагалі нічого не носили, крім величезних ломак, які відігравали роль поважних аргументів на академічних диспутах.

II. Греція і Рим

Старий п'яниця чоботар Кікімон одного прекрасного ранку рішив кинути свою малоприбуткову професію і зробитись старогрецьким філософом. Він виходив у неділю на старогрецький Благбаз і публічно заявляв:

– Сонце світить, та не гріє...

– Хто це? – злякано питали старогрецькі акули-приватники. – Чи не фінінспектор?

– Чорт його знає... Ви хто такий будете, діду?

– Філософ, – хмуро відповідав чоботар. – Хіба не чуєте: афоризми ізрікаю. Позакладало вам?

З того часу слава про нового філософа швидко облітала світ і Кікімон ставав професійним великим учителем. Він ходив людними вулицями і говорив перехожим нашвидку придумані афоризми. Мудреця завжди оточувала юрба веселих ледарюватих юнаків, які й називались учнями того мудреця, або по-нашому – студентами. Вони мали за свій обов'язок галасливими безтурботними ватагами швендіти за своїм учителем і театральню вражатися з його мудрости.

Як ускладнилося життя! У нас для того, аби відкрити виш, потрібний спеціальний будинок, професура, канцелярії, програми... За класичних часів це робилося просто: людина, якій набридало безділля, йшла на вулицю, оголошувала себе за класичного філософа – і виш готовий.

– Що там на розі за галас? – питав стародавній грек. – Таксі міліціонера переїхало, чи що?

– Ні, то виш імені тов. Кікімона.

Римляни, за браком часу, студентства не мали. Вони просто тягли з грецької науки, що попадало під руку, називаючи це ремінісценцією.

III. Середні віки

Студенти цієї доби з головою поринули в попівщину, чернеччину, схоластику й неможливе чортovinня. За це їх так і прозвали – єзуїти. Правда, середньовічні студенти і сьогодні ще запевняють усіх, що єзуїтами вони ніколи не були. Але їм, звичайно, ніхто не вірить.

Вони дуже полюбляли наукові диспути, закінчуючи їх тихими розвагами – прилюдним спаленням на вогнищах своїх високоповажних наукових опонентів.

IV. Україна

Українські виші стародавніх часів називались бурсами, а студенти – бурсаками. Найвідоміші з них: куркульські синки Остап та Андрій Бульбенки, Хома Брут, Тиберій Горобець і Халява.

Практичні наукові роботи полягали головним чином у хімічному дослідженні харчових виробів київських сластьонниць та ковбасниць.

Проблема кадрів стояла тоді дуже гостро. На літню практику київські студенти їздили на Запорізьку Січ, де й закріплювали придбані теоретичні знання з поезики й п'ятики.

V. Передреволюційні часи

Студенти дореволюційних часів розділялись на так званих «білопідкладочників» (дворянські синки) і простих, звичайних, симпатичних студентів. «Білопідкладочники» любили шантанних співачок і ненавиділи «чернь», а просто студенти любили революцію і ненавиділи «білопідкладочників», а разом – міністрів і поліцію. За це вони називались «ворогами внутрішніми». Поліція, помітивши, що студент надміру захоплюється книжечками, негайно надавала студентові безплатне казенне помешкання з опаленням, освітленням і харчами. З цього можемо зробити висновок, що царська поліція дуже сприяла розвитку науки й освіти в колишній Російській імперії, до складу якої входила й Україна під почесною назвою «Малоросія». Найбільшим другом українських студентів був міністр Валуєв, який добродушно запевняв усіх, що «малоросійського наречія» «не было, нет и быть не может». Валуєвські мікроби ще й досі часом ворущаються по смердючих закутках і смітниках.

VI. Наші радянські часи

Тут нема чого довго говорити.

Наші студенти – сини трудящого народу – почали нову еру у всесвітній історії студентства.

Вони не трахають ломакою по голові своїх батьків, як це робили студенти доісторичні; не влаштовують п'яних вакханалій, як студенти античні; не палять на вогнищах своїх наукових опонентів, як їхні колеги середньовічні; не

займаються легким фліртом з бублейницями за прикладом своїх довгополих предків; не сидять по вісімнадцять років на четвертому курсі, як «білопідкладочники».

І взагалі – наші студенти пам'ятають, що через провалля й гори труднощів вони прийдуть на зміну старим фахівцям і поведуть нашу країну далі по тернистому шляху до великого й прекрасного майбутнього.

Привіт їм, привіт!

(«Червоний перець, № 6, 1930 р.)

Оповідання про ляльковий театр

Деякі критики закидають мені, що незвичайні теми моїх маленьких оповідань я вигадую, сидячи біля свого столу, замість того, щоби брати їх з околиць життя. Це неправда.

Життя часом вигадує такі неймовірні комбінації, що письменникові доводиться виступати в більш ніж скромній ролі стенографіста і тільки занотовувати те, що йому підносить життя.

В нижченаведеному оповіданні нема жодного слова вигадки.

Рано-вранці в двері хтось постукав.

– Увійдіть! – позіхнув я.

В кімнату ввалився знайомий шофер, важко гепнувся на ліжку й глибокодумно сказав:

– Дивно, чому це люди так зневажливо ставляться до калош... Калоша у нас – щось бруталне, мізерне, смішне. Про неї ніхто навіть говорити не може серйозно: «Калоша, хі-хі-хі! Калоша, ха-ха-ха!...» А на мою думку, калоша – найважливіша річ у житті людини. Без калош можна промочити ноги, вхопити грип і померти...

Він глибоко зітхнув:

– Була людина – і немає людини. А хто винен?

Він урочисто підняв пальця вгору:

– Ка-ло-ша.

– Що це в тебе за філософський настрій, Василю?

Замість відповісти, він скинув з правої ноги новеньку калошу й помахав нею в мене перед очима.

– Бачиш?

Вправді, його калоша, така блискуча й чепурна спереду, являла ззаду сумний вигляд: задник акуратно тріснув надвоє.

– Тиждень тому купив, – він сумно похитав головою. – Що ж тепер? Викинути?

– Е, ні! – скочив я. – Це було б прикрою помилкою. Тобі повинні їх обміняти. Одягай калошу. Ходім.

В цім місці оповідання автор хоче дозволити собі маленький ліричний відбіг.

Уявіть собі, читачу, мініатюрний механічний ляльковий театр – театр маріонеток.

Стоїть він собі в ящику – мертвий, нерухомий, відпочиває. Аж ось – з'явився хазяїн, запалив огні, зібрав публіку, накрутив пружину, смикнув за якийсь ричаг, крикнув: «На сцену! До початку! Вистава починається!» – і забігали по сцені маленькі розмальовані ляльки, механічні фігурки...

Хазяїн – це ми з шофером Василем.

Публіка – це ти, читачу.

Механічні ляльки – це оті саме люди в окулярах, що сидять поза загородками біля величезних столів, за дверима, на яких чорним по білому: «Без доклада не входить».

Оце і весь ліричний відбіг.

Далі – продовжується оповідання.

Ми з Василем смикнули за ричаг. Вистава почалася.

Крамниця Церобкоопу. Заклопотаний продавець. Перед його грізними очима – ми з Василем.

– Тиждень тому купили, а вона й тріснула. Просимо обміняти.

– Не наше діло. Самі їх не робимо. Зверніться до головної крамниці Гумотресту.

З трамвая на автобус, з автобуса на трамвай – і ми вже в головній крамниці.

– Тиждень тому купи... а вона й трі... Просимо обміняти.

– Не наше діло. Самі їх не ро... тобто, звичайно, робимо їх ми – Гумотрест, а то який же чорт? А обміняти все ж таки не можемо. Зверніться до правління.

Ми в правлінні. Василь тремтить: у того, що зустрів нас, – чорні окуляри і неприступний погляд.

– Тиж... тому купи... а вона трі... Обміня...

– Покажіть.

Калоша, звичайнісінька на перший погляд калоша, а насправді – герой, головна дійова особа вистави, прем'єрша, з'явилась на сцені.

– Гм-да. Чи сама тріснула, чи ви її розбили – невідомо.

– Мама!!

– Гм-да... Ну, це буде видно. Сьогодні однаково вже пізно. Завтра о десятій ранку. Зверніться он до того віконця.

– А ви ж хто такий будете?

– Я ? Гм-да... Я – сторож.

Бігли ми вниз по сходах, а за спиною в нас лунав його важкий регіт.

Другого дня ми з Василем біля віконця – чорна асирійська борода і пронизливі очі.

– Тижтомукупи а вонатрі. Просообміняти.

Обдивлявся він її довго, суворо.

– Вона не тріснула. Ви її розбили.

– Тріснула сама. Слово честі, сама.

– Розбили!

– Тріснула!

- Розбили!!
- Тріснула!!
- Роз. Би. Ли!
- Тріс. Ну. Ла!
- Ну, як знаєте. Хочете, скличемо експертovu комісію. Василь похитнувся.
- Ради моєї калоші – експертovu комісію? Ні! Ні-ні!
- Скликайте! – заверещав я.
- Скличу, – солідно пробасила чорна борода.
- Тільки, будь ласка, – попередив я, – не забудьте запросити представників громадських, літературних, мистецьких організацій, а також державного балету. «Кутіть так кутіть»!
- Прошу без посмішечок, – прогуділа борода. – Зайдіть у четвер. Калошу лишіть.

Ми з Василем не були на засіданні комісії.

Але досить мені закрити очі, як перед очима моїми впливає оте засідання.

Величезний, вкритий червоним сукном стіл. Навколо – десяток поважних, бородатих, серйозних, пузатих, товстих і тонких людей. Урочиста тиша.

– Дзінь-дзінь! Оголошую початок засідання з приводу калоші шофера Василя Небораки. Стороже, несіть калошу.

Сторож повільно, з безмежною повагою, тримаючи калошу далеко перед собою, ставить її на килим посеред столу. Починається.

– Прошу слова. Перш ніж говорити про цю калошу, я вважаю за необхідне звернути ретроспективний погляд на економічну ситуацію Союзу взагалі. Ще на початку революції, трам-та-ра-ра-рам-там-там...

– Прошу слова. Дозвольте зробити історичний огляд походження калош взагалі. Ще за часів Юлія Цезаря...

– Калоші в українській художній літературі...

– Калоші в побуті...

– Вплив калош на якість українських кінофільмів...

– Калоші і балет...

Василь стоїть у куточку, погляд його прикуто до калоші на столі. Він почуває, як у шлунку йому стає холодно від жаху.

Другого дня ми з Василем стоїмо перед віконцем.

– Василь Неборака.

– Тут!

– На підставі постанови комісії експертів, трам-там-там, беручи до уваги, трам-там-там, зважаючи на те, що трам-там-там... ви можете одержати нову пару калош. Пишіть заяву.

Калош у склепі нема – крамниця – в крамниці теж нема – заява – протест – постанова – заява.

Шофер Василь Неборака одержав нову пару калош.

Кінець.

Виставу закінчено. Гаснуть огні, розходиться публіка. Механічні ляльки чудово виконали свої ролі. Тепер вони – мертві, безсилі, непотрібні – лежать десь у темному куточку до слідуєчої вистави.

(«Червоний перець», № 3-4, 1929 р.)

Комгоспівський конвейер

Установа. Тріщать друкарські машинки, бігають секретарі, струмочками ллється піт з діловодів, пудряться друкарщиці, лаються одвідувачі; одним словом скажемо: крутиться машина, установа працює.

Цій установі треба написати листа до другої установи. Отже, починається.

– Товаришу картотекарю! Напишіть, будь ласка, листа до такої-то установи. Зміст такий: там-там, тара-рам та-ра-ра-рам-пам, тара-рам.

– Зараз напишу.

Чирк-чирк-чирк! Дряп-дряп-дряп! Готовий лист.

– Товаришу коректоре! А виправте-но оцього листа.

– Слухаю. «У відповідь на ваше відношення з приводу нашого положення... м-гм-гм-гм, гм-гм-гм, м-гм». Єсть! Готово!

– Товаришу класифікаторе, закласифікуйте, будь ласка, вищезазначений лист.

– У цю ж хвилину! Трррр-дряп-дряп-дряп. Готово!

– Товаришу картотекарю! Закартотекуйте, прошу вас, вищезазначений лист.

– Єсть! Готово! Закартотекував!

– Передайте листа друкарщиці.

– Єсть. Товаришко друкарщице. Передрукуйте цього вищезазначеного закласифікованого, більше того — закартотекованого листа в трьох примірниках.

Стук-стук-стук! Дзінь! Стук-стук-стук! Дзінь! Готово.

– Передайте листа довіреному. Товариш довірений, завізируйте, будь ласка, цей вищезгаданий закласифікований і закартотекований лист.

Чирк-чирк-чирк. Готово. Завізирував.

– Ей, товаришу кур'єре! Однесіть до відомої вам установи цей вищезгаданий, нижчезазначений, закласифікований, закартотекований і завізирований лист.

– Слухаю!

Кінець. Лишається тільки додати, що так приблизно пишуть ділові листи в орендному управлінні комгоспу.

Читач обурюється? Читач каже, що це тяганина, бюрократизм?

Та що ви, товариші читачі!

Це механізація, більше того – раціоналізація, більше того – індустріалізація, яка є, як відомо, простісіньким шляхом до соціалізму.

(«Червоний перець», № 5-6, 1929 р.)

Фейлетон про телефон

Із середньовічних дикунів-скіфів, із мрійних вишиваних хуторян ми поволі вилазимо в люди.

Перед нами – широчезні обрії вселюдської культури.

За культурою йде культурність. За теоріями Зигмунда Фройда приходить білосніжний комірець. За прем'єрою в «Березолі» – вміння поводитись з товаришем, ввічливість, чемність, повага до людини.

Ми – європейці. Ми – будівники першої в світі робочої держави. Не сьогодні-завтра наша нація, як рівна, ввійде в сім'ю братніх великих і малих народів земної кулі.

Отже, не забувайте, що це вам ХХ вік, товариші, а не іспанське середньовіччя. Будьте культурні, чемні, ввічливі, гречні, делікатні.

Та чи можна ж вимагати від чоловіка, що йому оце зараз трамваєм одрізало ногу, щоб він, той чоловік, поведився тихше й не турбував своїм криком порядних людей?

Чи можна, прищемивши дверима хвіст котові, лаяти kota за скажений вереск?

Ні, не можна від людини, що їй видирають зуба, вимагати, щоб вона спокійно, ввічливо посміхалась до приятелів та знайомих.

Перед вами записка. Розподіл вашого робочого дня:

«10 год. – засід. редкол.; 11 год. 30 хв. – місцком письм., подзвонити до редакції "УЖ'а", до "Книгосиілки", Паровозобудів. завод, Наркомос, радіостанц.; 12 год. – лікув. комісія, потім забігти до "Черв, пер."; 12 год. 15 хв. – гонорар ДВУ, побач, з секретар., взяти білизну; 12 год. 30 хв. – поїхати

дивитись кімн.; 1 год. – "Березіль", взяти рахун.; 2 год. – вокз... і так далі».

Ви розраховуєте кожну хвилину. В міру можливости ви раціоналізуєте своє життя. При цьому ви благословляєте телефон, справедливо сподіваючись, що цей блискучий винахід людського генія допоможе вам заощадити ваш час і ваші сили.

Ви хапаєте телефонну рурку і, почувавши, як летить дорогоцінний час, лукаво посміхаєтесь:

– Хочеш перегнати? А дзуськи! А телефон нащо? Зараз я за п'ятнадцять хвилин з'ясую, обговорю, висвітлю пів десятка справ. От що значить телефон! Коли б не було його, довелося б мені віддати на ці справи найменше дві години. А так – п'ятнадцять хвилин. Хо-хо-хо! Альо, альо, станціє!

У рурці – стримане хрипіння. Кувікає невидиме порося, белькоче далекий струмок.

– Альо, станціє!

Порося починає кувікати голосніше. Хвилини летять.

– Станціє!! Альо!

– Хррр... прррр... тррррр...

Ви кидаєте рурку і знову хапаєте її:

– Альо, станціє!

У відповідь ви чуєте тільки стогін якоїсь невідомої вам зарізанної людини, лемент, плач осиротілих родичів.

– Аллллльо!!! Станціє! Станціє!

Нарешті! Нарешті, живий людський голос! Ви прислухаєтесь:

– Ах, Маріє Антонівно! Ах, душечко! Ах, коли б ви бачили, як він глянув на мене вчора в театрі! Ах-ах-ах!

– Станціє! – звірячим голосом гукаєте ви.

– Хто там заважає? – пищить якась Марія Антонівна. – Повісьте вашу рурку.

Ви знову кладете рурку. Знову хапаєте її й чуєте бас:

– На підставі пункту чотирнадцятого пропонуємо вам негайно, в трьохденний термін, сплатити ваш борг.

Ви витираєте піт і знову притискуєте рурку до вуха:

– Стан-ці-є! Альо!.. – моторошно гукаєте ви голосом людини, що безнадійно заблудила в Сахарі. – Альо-о-о...

У рурці щось гергоче, потім тоненький голосок:

– Альо, хто говорить?

– Я! Це я говорю. Дайте мені, товаришко, 86-93.

– Я не товаришка, – кокетує рурка. – Я – зовсім навпаки.

– Я скаржитимусь! Скажіть ваш службовий номер.

– Ви збожеволіли, – пищить у рурці. – Який номер? Я не телефоністка.

– А хто ж ви?

– А вгадайте.

– Та мені ніколи, чоррррр...

– Чому ніколи?

– Справи.

– А, покиньте ви справи! Я позавчора бачила вас у театрі. Мені дуже вподобалась ваша остання книж...

Ви кидаєте рурку. Знову хапаєте і чуєте:

–... ка. От нізащо не вгадаєте, хто я.

– Станціє-е-е!!..

Знову хрипіння й голосок:

– 8-20.

– Та дайте ж 86-93!

Подзвонила.

– Альо! Редакція?

Бас:

– Підвідділ каналізації.

Кидаєте рурку. Дивитесь на годинника: минуло сорок п'ять хвилин. Кров заливає ваше обличчя. Ви знову стаєте до бою з проклятим телефоном.

Минає ще п'ятнадцять хвилин.

– Альо! Це редакція? Покличте секретаря.

– Його немає. Три хвилини тому як пішов. Буде за годину.

Обливаючись холодним потом, ви кидаєте рурку і підраховуєте: для того, щоби дізнатися, що секретар пішов, ви витратили одну годину й шість хвилин. Спочиваєте. І знову починаєте:

– Альо, дайте місцком письменників.

– Не вільно.

Ще п'ять хвилин.

– Не вільно. Не вільно. Не вільно.

Нарешті:

– Подзвонила.

– Альо, секретар? Прийміть телефонограму.

– Чекайте, візьму олівця. Ех, чорт, олівця немає. Чекайте, збігаю нагору, візьму олівець у Іванова.

П'ять хвилин.

– Диктуйте.

– Незважаючи на те, що...

І раптом вас перебиває тенорок:

– Я ж вам казав, Павле Івановичу, щоб ви не грали восьмої партії...

Ви хапаєте палицю, стукаєте нею об підлогу і скажено гукаєте:

– Альо, я вам голову одірву, коли ви не повісите рурку!

– Нахаба!

– Альо, станціє! Секретар місцкому? Де секретар???

– Він пішов.

Ви дивитесь на годинника й бачите, що вже сидите біля телефона дві години. Скажена, непереможна лють охоплює вас.

– Альо, станціє! Чого ви мовчите? Заціпило вам? Позакладало? Вуха вам поодсихали?

Спокійний голос телефоністки:

– Громадянине, я притягну вас до відповідальности за брутальну лайку. А ще називається культурна людина. З вами багато культурних революцій наробиш! Соромтеся!

Червона фарба сорому заливає ваше обличчя. Справді, хто ви такий: п'яний хуліган чи один із гвинтиків культурної машини?..

Товаришки-телефоністки! Любі синьоокі громадянки! Може, й ви прочитаєте мій фейлетон.

Працюючи на телефонній станції, покиньте на час ваші голубі мрії, облиште кишенькові люстерка й червоні олівці для ваших алик уст. Працюйте уважніше.

Бо інакше ви можете з маленького боязкого кролика зробити хижого, зажерливого, скаженого тигра.

(«Червоний перець», № 7, 1929 р.)

Зв'язок з сільрадами

На прощання голова райвику потиснув руку голові сільради і привітно сказав:

– Так пам'ятайте ж, товаришу: хлібозаготівлі виконати вчасно і на всі сто. Коли треба чого – дзвоніть до нас телефоном. Тепер же у нас телефонний зв'язок: зручно й швидко. Ну бувайте.

– Ну, – сказав голова сільради секретареві. – Тепер ми живемо: і в нас телефон. Нема чого тричі на тиждень до району пертись. Дзень-дзень – і вже з райвиком говориш. Одне слово – зв'язок. Анумо, спробуємо.

– Др-р-р-р-р-р... Станція? Др-р-р-р-р-р...

– Пі-і-і-і...

– Галло, це голова райвику?

– Пі-і-і...

– Чого це ви так жалісно пищите, товаришу голово? Перестаньте: до вас дзвонить голова сільради.

– Ква-ква-квак...

– Жабою заквакало. Тільки не знаю, станція чи голова.

– Хр-р-р-р-р... пропоную негайно влаштувати... хр-р-р-р... злучку з гнідою кобилою, позаяк... хр-р-р-р... паровоза й досі нема.

– Рятуйте, хто це говорить?

– Ветеринарний... хр-р-р-р... начальник... хр-р-р-р... станції.

– Та до кого ж ви дзвоните: до жеребця, до паровоза чи до мене, голови?!

– Та до вас же, до свого фельдшера, чоррр...

– Так я не чорт і не фершал, а навпаки – голова.

– Так не заважайте, чорррт. Хр-р-р-р-р...

Голова сільради утер піт.

– Ви, Опанасовичу просто не вмієте дзвонити, – сказав секретар. Ви веселіше крутіть ручку. Не так, як оце на бога, а порадошно покрутіть. Разів двадцять. А тоді й слухайте станцію.

– Добре. Др-р-р-р-р-р-р-р-р-р... Др-р-р-р-р-р-р-р-р-р... Др-р-р-р-р.

– Тепер слухати?

– Тепер слухайте.

– Хр-р-р-р-р... чорт вас мордує щодня по три циркуляри складати...

– Лається, сердега, за циркуляри. Галло, які там у біса циркуляри?

– Хр-р-р-р-р... Який там чорт перебиває?

– Не чорт, а голова.

– Пі-і-і...

– Хр-р-р-р-р... Сто разів казав вам: жеребця позичте в Степанівському колгоспі.

– Галло!

– Хр-р-р-р-р... Повісьте рурку.

– Не повісю!

– А щоб ти сам повісився!

– Хто сміє ображати голову при ісполненіі?!

– Квак!

– Секретарю, запиши: квак. А я ще покрутю. Др-р-р-р-р... Др-р-р-р-р... Др-р-р-р-р... Станція?

– Станція. Що вам треба? Відкіля?

– Ху нарешті, докрутився до станції. Дайте голову.

– Яку голову?

– Голову, кажу, дайте.

– А ми ж як? Без вищезгаданої лишимось?

- Голову райвику дайте.
- Ми головою райвику не завідуємо.
- Та хто ви такі: станція чи не станція?
- Станція.
- Яка?
- Науково-дослідна.
- Тьху!
- Обратно ж і вам: тьху!

Секретар співчутливо похитав головою:

- Втомились?
- Рука заболіла. Наче я два дні підряд віялку крутив.
- Так я вам допоможу.
- Зробіть ласку.

Почав крутити секретар. Потім знов крутив голова. Потім знов секретар. Станція квакала. Район пищав. Секретар оголосив себе за ударника і викликав голову на соцзмагання. Утворили ударну бригаду.

Так і працювали ці два самовіддані герої праці у дві зміни аж до обіду.

По обіді секретар ляпнув себе по лобі:

- Ну й дурні ж ми з вами!
- Тобто?
- Про механізацію й забули. Можна ж діло механізувати.
- А саме?

– Ну, наприклад, приєднати до телефона якогось двигунця. Хай моторчик крутить телефон. А ми в той час, замість виснажуватись, своє діло робитимемо. Так сказати, по-європейському А то можна над сільрадою вітрячок приробити. Од вітрячка до телефона – пасок. Дешево й сердито.

– Коні наші вільні? – похмуро запитав голова.

– А правда, – погодився секретар. – Можна використати й кінну тягу.

– Ні, я не для того коней, – люто сказав голова. – Для іншого.

– Для чого ж саме?

– Скажіть, нехай запрягають. Поїду до району сам. І дешевше, і швидше, ніж цей телефон.

Потерпілий голова сільради доручив нашому журналові від імені ударників і всіх робітників усупільнених ланів наших звернутися до вас, товариші зв'язківці, з такими словами:

– От бачите, товариші зв'язківці, як поганою, неуважною роботою можна здискредитувати навіть такий блискучий винахід, як телефон. Ваше, товариші зв'язківці, подекуди огидно нехлюйське ставлення до роботи може часом загальмувати наші соціалістичні темпи. Працюйте уважно і геть женіть зі своїх лав ледарів, шкідників, нехлюїв, казенщиків.

Інакше – додає від себе автор – голові сільради Іванові Опанасовичу довго ще доведеться по всяку дрібницю ганяти коней до району, а секретареві – витратити дорогоцінний час на винаходи дешевої тяги для крутіння проклятої телефонної ручки.

(«Червоний перець», № 12-13, 1931 р.)

Голова в спирту

1

Йосип Михайлович Подорожко любив, гупнувши себе в широкі волохаті груди, урочисто виголосити:

– Я есмь «Червона зірка».

Член правління артїлі Прокіп Пивоваров раз у раз заперечував:

– Вгомони ти свій характер, Йосипе. Ну яка ти в біса «Червона зірка», коли ми – її правління?

– Авжеж, ми – правління, – пищав Ваня Квартник.

– А я голова.

– Голова? Він голова! Подумаєш. Ну, і що з того, що ти голова? А без нас що ти можеш?

– Все можу. Захочу – сидітимете, повісивши носи. Захочу – переповню вас ентузіазмом.

– На чий рахунок переповниш? – тонко спитав обережний Ваня Квартник.

– Прошу без сторонніх запитань, – сказав Йосип Михайлович Подорожко. – Обов'язок голови – переповнювати членів. Беріть шапки.

Сторінка касової книги артїлі «Червона зірка»:

Что отпущено: Подорожко Йосип Михайлович – водки у Гришки Боюся – 7 крб.

– Там машиністи прийшли, Йосипе Михайловичу.

– Кличте їх сюди. А, здорові, хлопці! Ну що, закінчили ремонт?

– Як бачите: повними темпами. Аж жарко стало.

– Ви хочете сказати «холодно»?

– Ну, чого ж холодно, коли літо?

– Ну, мало чого літо! А вдосвіта іноді як повіє, то бува й холодно.

– Та, положим, правда.

– І погрітись не завадить.

– Та не завадить.

– Ну, так у чім же справа? І я з вами за компанію. Ей, Прокопе, змотайся...

Касова книга:

Водки машиністам – 7 крб. (Взойшли по одній, по другій...)

Водки і риби – 14 крб 65 коп. (Гуляти так гуляти. Дех, рррозійдись, душа!)

Риби машиністам – 65 коп. (По чарці ще лишилось, а закусити нічим.)

Водки робочим млина – 7 крб. (Приєднуйся, хлопці. А робочі млина хіба ж не люди?)

3

– Йосипе Михайловичу, що ж ви спите? Завтра ж молотити починаємо, Йосипе Михайловичу.

– Знаю, зараз...

Сторінка касової книги: Водки на молотьбу – 105 крб.

4

- Нещастя, Йосипе Михайловичу.
- Що таке? Помер Гриша Боюся?
- Двигун став. Зіпсувався. Не знаємо, що робити.
- Зараз полагодимо.

Касова книга:

Водка для двигуна хлопцям – 17,85.

5

- Йосипе Михайловичу. Лихо!
- Що?
- Інструктори приїхали.
- Яке ж це лихо, дурна твоя голова? Це просто стихія. Здравствуйте, товариші інструктори. Сідайте, товариші інструктори. Як поживаєте? У нас все, як самі бачите, гаразд. Як ви нащот того, щоб з дорожки підживитися?

... Водки інструкторам – 10,70. Занято деньгами – 3,50.

6

- Ні-ні, так не одпустимо вас, товариші інструктори. Так усією компанією й провозати вас поїдемо.

... Водка на шляху – 7 крб.

7

– Ну, слава богу. Здихались-таки інструкторів. Бачите: «Все гаразд», – так і записали. Як я й казав. Ну, паняй, хлопці. Коло Мотрі, звичайно, тпру.

... Водки у баби Мотрі – 3,50.

8

– Жінка ваша шукає вас, Йосипе Михайловичу. З дрючком.

– Нічого, зараз ми її заспокоїмо.

... Жоні Подорожка Йосипа конфет – 1,10.

9

... Про дуже давні часи життя на землі археологи дізнаються з тих знахідок, які трапляються при розкопинах. По різних верствах каміння, глин, пісків, по рештках кремінного інструменту, зброї, оздоби, посуду тощо вчений-археолог скаже, як жили, працювали люди, які в них були

звичаї і як поволі з півзвірячого стану наближались до справжньої людини.

На «копії счетов» збоку є помітка: «Надіслати нарслідчому».

10

... З півзвірячого стану – до справжньої людини...

(«Червоний перець», № 5-6, 1932 р.)

Смерть людини

Бурхливою, рипучою, гуркотливою столичною вулицею бігла, підстрибуючи, людина з портфелем.

Людина встромила гострокутне обличчя з нервовою чорною борідкою у «Вечірнє радіо», і тільки коли над самим вухом оглушливо дирчав трамвай або кувікав автобус, людина відривалась од газети і, немов удав, поводила чорною голівкою на довгій шії.

Відстрибнувши від трамвая або автобуса, людина з портфелем знову поринала в газету.

РОЗТРАТА. ВЧОРА ЗААРЕШТОВАНО КАСИРА САЧКА, ЯКИЙ...

«От ідіот! – думала людина. – Розтратив... Напевне, з бабами зв'язався. Ну і що ж гарного наробив? Сидітиме років п'ять у бупрі. Ні, брат, я не такий. Чорта з два розтрачу! Дзуськи! Я – чесний. Я все розраховую, а щодо казенних грошей ого-го! А от свої – збиратиму копійчку до копійчки. Назбираю тищонку...»

НОВИЙ БУДИНОК. ЗАКІНЧИЛИ БУДУВАТИ НОВИЙ БУДИНОК РАДТОРГСЛУЖБОВЦІВ, ЩО КОШТУЄ...

«Назбираю тищонку – і квартиру собі куплю. Гарненьку таку, з голубенькими розводами... Одружуся».

ПРОДАЄТЬСЯ НОВА ШАФА.

«Да-с... Обставлю квартиру – як картиночку. В опочивальні отак ліворуч стоятиме столик, отак трюмо, а отак – комод, а на ньому скатертина з синіми півниками».

ЗРАЗКОВИЙ ДИТЯЧИЙ БУДИНОК. СЬОГОДНІ ВІДКРИВСЯ НОВИЙ ДИТЯЧИЙ САДОК, В ЯКОМУ ПРАЦЮВАТИМУТЬ НАЙКРАЩІ...

«Гм... Дитинка народиться. Мале таке, рожеве...»

– Куві-куві! – перебив його думки автобус – і він ледве встиг одстрибнути вбік.

КРИВАВИЙ ЗЛОЧИН. ВЧОРА ВВЕЧЕРІ ГР-Н КОВІНЬКО, РОЗПАЛЕНИЙ ВІД РЕВНОЩІВ, УБИВ СВОЮ ДРУЖ...

«Ну, це дзуськи! Мене цим не візьмеш. Моя дружина мені не зраджуватиме, і я її не ревнуватиму».

СЬОГОДНІ О ШОСТІЙ ГОДИНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ... ПОРЯДОК ДЕННИЙ...

«Ну, що ж? Примиримось. І з позикою індустріалізації примиримось, і з доповідями про міжнародне становище. "Раз нужно – так надо". Ради затишного кубелечка можна і цьому підкоритися. Да-да... Діточки підуть. Будемо ми з жіночкою вже старенькі. А діточки нас годуватимуть. Я сидітиму в такому розкішному льонг'шезі – щасливий від свідомости, що спокійно прожив своє життя. Буде мені вже років сімдесят...»

СМЕРТЬ ПІД АВТОМОБІЛЕМ. ВЧОРА ВВЕЧЕРІ НА РОЗІ...

«Ну, мене, брат, не переїдеш. Я не такий. Я – обережний. Я помиратиму оточений коханими дітьми й онуками, щасливий, спокійний, радісний...»

– Куві-куві! – з-за рогу виринув автобус, вдарив людину з портфелем у бік, людина впала, і переднє товстелезне колесо байдуже прокотилося по плохенькому тілу. На тому місці, де щойно гордовито крокував щасливий майбутній муж, батько, дід, – на тому місці ніяково чорніла дивна суміш з потрощених кісток, м'язів і церобкоопівського костюма.

Жаль.

Жаль шофера. Бо хоч і злочинець цей шофер, а об'єктивно зробив непогане діло. Удушив клопа.

(«Червоний перець», № 15, 1929р.)

«Добриво»

Соціал-демократ сердито блиснув окулярами і суворо сказав японському генералові:

– Ми обвинувачуємо вас у мілітаризмі – да-с! А сьогодні ми вас піймали на гарячому. Навіщо ви закупаєте в Чилі таку силу селітри?

– Добриво, – відповів генерал. – Угноєння. Хіба ви не знаєте, що селітра дає найкраще добриво?

– Он як!

– Ще б пак. До того ж ми удобрюємо ґрунт навіть у чужих країнах, наприклад у Маньчжурії.

– Селітрою?

– За допомогою селітри.

– Як же ви це робите?

– О, це цілий складний процес. Селітра входить у добриво як складова частина.

– А саме?

– До селітри додається сірка, вугілля та інші речовини. Цією сумішшю наповнюються залізні такі стаканчики, називаються «гарматні набої». Потім ці стаканчики вставляються в гармати. Ба-бах!! — і десятки китайців одразу стають слухняні і лягають.

– На землю?

– Ну да, в землю. Пригріє сонечко – китайці починають гнити і угноюють землю. А робітники нам дорікають: ви, кажуть, закупуєте селітру для грабіжницьких наскоків на Китай. Брехня, інтриги! Нічого подібного! Даремно нас, бідних, ображають. Ви ж самі тепер ясно бачите: тільки підготовка ґрунту. А потім зійдуть там пишні сходи, прегарні квіти...

– Ну, коли так, – відказав соціал-демократ, – тоді нічого. Коли це для добрива – тоді будь ласка. А то ми думали: може, мілітаризм який, чи там імперіалізм. Просимо вибачити.

(«Червоний перець», № 7, 1932 р.)

Розмова з японським міністром

Співробітник закордонного «демократичного» органа вихопив блокнота і швидко звернувся до міністра:

– Отже, що ви можете сказати про окупацію Маньчжурії?

– Яка окупація? – ображено здивувався міністр. – Це американський наклеп. Ніякої окупації нема. Яка ж це окупація – кілька десятків тисяч війська, сотні три танків, трохи нищителів, трохи гармат, трохи аеропланів, трохи отруйних газів. Це лише для зміцнення японо-китайської дружби. Нас, японців, усі ображають.

– Хто ж вас образив?

На очах міністра блиснули сльози, і він навіть хлипнув.

– Наче ви самі не знаєте! Ми, японці, як ті нещасні сироти: хто не хоче, той не скубне. А найбільше нас ображають ці погані дяді – китайці.

– Чим же саме вони вас образили?

– А як же?! Ми, кажуть, ваших товарів не хочемо купувати. І не купують.

– Ну, і що ж?

– Ну, ми і вирішили по-приятельському переконати китайців, що наші товари треба купувати.

– Чим же ви їх переконували? Гарматами?

– Ну, ви уже скажете! Хіба це гармати? Так, дурниці: трьох- і шестидюймовки. Просто сімейні балачки.

– Ну, а китайці ж що?

– Нічого.

– А ви?

– Ми образилися.

– А вони?

– Вони нас образили.

– Тоді ви, звичайно...

– Звичайно, й ми...

– А вони?

– Вони ще більше образили нас.

– Та невже?

– Побий мене бог! Це, кажуть, окупація! – і побігли скаржитись на нас до Ліги Націй.

– І що ж?

– Ліга Націй своє діло знає. «Дикуни ви! – сказала Ліга Націй китайцям. – Міжнародну ввічливість не розумієте. Забирайтесь геть!»

– Ну, ну?

– Ну, і ми знову почали переконувати. Ось телеграма «Сім-бун Ренго»: «Наші аероплани знову літали над Цзінчжоу, розкидаючи листівки».

– Хм, дивно. Ось тут сказано: «В результаті убито шістнадцять, поранено двадцять п'ять». Не розумію, як це листівка може вбити чоловіка.

– Це буває. Нещасливий випадок. Тим більше, що ми часом друкуємо наші листівки на металі. Для прочності. А всередину – трохи динаміту.

– Для чого ж динаміт?

– Ах, як же ви не розумієте? Щоб було чути, де саме впала листівка.

– Ну, і що ж китайці?

– Мовчать.

– Як так мовчать?

– Просто, мовчать.

– Не розумію.

– Що ж тут незрозумілого?!

– Говорити не хочуть?

– Так, не хочуть!

– Мовчать?

– Ні пари з вуст. «Ну як, – питаємо, – переконались?»
Знову мовчать.

– Бідні голови!

– Та чого там «бідні голови», коли в них навіть голів нема.

– Такі дурні?

– Ні, просто поодривало їм голови. Листівками. Ще спасибі китайським генералам, а то і говорити ні з ким було б.

– Генерали, значить, розмовляють?

– Ого, ще й як!

– Що ж кажуть генерали?

– «Дякуємо, – кажуть, – великій дружній японській нації за те, що встановлює лад у нашій дикій країні і мирним шляхом розв'язує, що помагається». Так і запишіть.

Задоволений журналіст стулив блокнота й побіг на телеграф здавати кореспонденцію.

(«Червоний перець», № 16, 1931 р.)

Неможлива зустріч

Звичайно, цього ніколи не буде. Не може бути.

Але коли б це трапилось, я уявляю собі нашу зустріч так.

– Добридень! – по-солдафонському гаркне він, браво підкручуючи фельдфебельські вуса. – Я думаю, що в нього фельдфебельські вуса. – Чим можу бути корисний? Я – Гржезинський, соціал-демократ. Начальник берлінської поліції.

– Я так і думав, – замислено скажу я. – Так і думав.

– А я от не думаю, га-га-га! – зарегоче мій співбесідник. – Я просто забороняю, не думаючи. З-заборонить! Воспретить! Тащить! Не пущать!

– Спосіб не зовсім оригінальний, – скажу я. – Ви, висловлюючись м'яко, стирили його в колишньої російської поліції.

– Наклеп. Ви мене ще не знаєте.

– О, пане, ви напрошуетесь на комплімент. Я дуже добре вас знаю. У нас вас усі знають.

–Звідки, ха-ха?

– Щодня ми зустрічаємо вас у наших газетах. Наприклад, ось: «"Роте Фане" повідомляє, що поліція посилає своїх озброєних провокаторів на пролетарські демонстрації. Це викриття підтверджує навіть буржуазна "Фосіше Цайтунг"».

– Ха-ха, і як це ви догадалися, що це мої штуки?

– Тяжко було. Проте догадалися.

– Як?

– А ось телеграма: «Заборонено на два тижні комуністичні газети "Роте Фане" і "Фольксхо"».

– І тут догадались?

– Про що саме?

– Що газети ці пристукнув саме я?

– Ну, тут і догадуватись нема чого. Бо далі так і написано: «Навіть серед буржуазних кіл заборона викликала глибоке обурення проти соціал-поліція Гржезинського».

– Да-с, – задоволено засяє «соціал-демократ». – Це, можна сказати, мого власного винаходу номерок; що два тижні я забороняю «Роте Фане» на два тижні. Як вам подобається?

– Мені подобається інше.

– Що саме?

– Мені подобається «Штурм».

– Який штурм? — нахмуриться він.

– Отой саме «Штурм», що ви самі викликали його до життя.

– Наклеп. Я ворог їхніх штурмів. Ніяких штурмів я не викликав.

– Даремно гадаєте: замість забороненої вами «Роте Фане» виходить «Роте Штурм Фане». Отже, ви викликали до життя «Штурм». Але цього мало: за «Штурмом» приходять «Дранг». «Штурм унд Дранг» – ось гасло сьогоднішньої робітничої Німеччини.

– Хто ви такий? – зіскочить з місця Гржезинський. – Чого ви прийшли?

– Я прийшов подякувати вам.

– Будь ласка, – знову засяє він. – За віщо?

– Як за віщо? За те, що ви – найкращий вихователь відсталих і засліплених соціал-демократичних робітників.

– О, так. Незабаром я готую навіть лекцію: «Гумова палиця і її застосування до...»

– К чорту лекції. Не місце лекціям там, де починається «Штурм унд Дранг». Ви пам'ятаєте: недавно в цирку Буша зібралися на мітинг безробітні?

– Пам'ятаю. А поліція їх – гумовими па...

– Так, пане: гумовими палицями. Тоді виступив представник Всенімецького комітету безробітних. І під час його промови до столу президії підійшов старий робітник. Він жбурнув долі свій партійний квиток і крикнув: «Двадцять п'ять років я був соціал-демократом і ось я розриваю свій партійний квиток. Ось він!» Так от, коли ви думаєте, що такі робітники – одиниці, ви дуже помиляєтесь, пане. їх сотні, тисячі, десятки тисяч. Сьогодні вони, прозріваючи, шматують свої партквитки, організують штурм і співають:

*Нині Німеччина – бульба барвіста,
Владу забрали буржуї, фашисти,
Править банкір-товстопуз.
Ми загартовані вщент боротьбою...
Лави робочі! Вставайте до бою
За Німецький Радянський Союз...¹*

А завтра вони почнуть провадити свою програму в життя.

На цім місці я вийду: я сказав усе. Але він дожене мене в коридорі:

– Ви мені там за щось дякували. Я, вибачте, не дуже зрозумів, але... Ви забули, що я заборонив іще й робітничу спартакіаду. Я заборонив День безробіття – п'ятнадцяте липня...

¹ Цитата з вірша Чернова «Веддінг червоний іде», що є варіацією на знамениту пісню німецького робітничого руху «Червоний Веддінг» (нім. *Der rote Wedding*; Веддінг – пролетарський район Берліна).

– Я знаю, – відповім я. – Про це вам також згадають незабаром.

(«Червоний перець», № 10-11, 1931 р.)

Халтурники

Чи доводилось вам, товаришу читачу, завітати колись до провінціального літнього театру, на яку-небудь «першу й останню гастроль естрадної трупи музично-вокально-літературно-драматично-балетно-ліричних артистів естради, цирку, опери й драми»?

У вигляді трудових полтинників публіка принесла цим артистам своє довір'я й надію на «розвагу та естетичне задоволення». Стіни театрика тріщать од галасливої юрби.

І от – під рипучу скрипку й жахливий тромбон – вилітає на сцену, виплескується «заслужена артистка балету», яка-небудь Марфа Арфа – шість пудів рухливого, як желе, напівоголеного м'яса.

Ліниво й сонно починає трусити стегнами, хекаючи й витираючи піт величезною червоною долонею. Вибрикує товстелезними, мов ніжки більярда, ножищами і пробує навіть кокетувати з першими рядами.

– Обіцяли класичний балет!! – реве простодушна публіка.

– Спокійно, грома-дя-не! Без хамства. Не виявляйте дикунської провінціальної некультурности. Оце і є класичний балет.

– Другим номером нашої програми – славнозвісний оперовий баритон Ліра-Лірський.

Тоді вилазить на сцену це наочне й найяскравіше втілення пороків, розпусти й «безтурботного життя».

Закрийте очі й слухайте. Ці страшенні звуки, що видираються з його горлянки, нагадують вам старий, допотопний вантажний автомобіль, що везе на бійню пів сотні середнього віку – в розквіті сил і здоров'я – свиней.

Далі ваш непримхливий слух «усладіт» «автор-гумарист-куплетіст-фейлетоніст Яша Вопрос», «повсеместний восторг публіки». Він співатиме сам куплетик про те:

*Який в основі сучий син
Сер Остін Чимберлін!..*

І закінчить закликком до якоїсь кінематографічно настроєної безтурботної дамочки:

*Зачем стесняются, моя финтифлюшечка,
Ведь за тебя я готов жизнь отдать,
Тут есть у нас
Апарат і катушечка,
Давай же мы с тобою тут картины запускать.*

Після таких куплетів публіка починає виявляти активність – голосно сякається, плює на брудну підлогу і голосно дає короткі, але виразні рецензії. Ось найхарактерніші:

– Шарлатан. Сучий син. Жулік. Шахрай. Чортовий халтурник.

Але найбільший восторг викликає «індійський факір, гвоздь програми, володар чудес, ілюзіоніст-експресіоніст».

Він проштрикує собі шпильками носа під акомпанемент скаженого галасу ревіння, скреготу.

Ковтаючи цвяхи, він повинен раз у раз ухилятися од спрямованих у нього гнилих яблук.

– Лізь у пляшку, стерво собаче! – реве гальорка. – Обіцяв!

– А я ж що роблю? Я й лізу Обіцяв лізти – і лізу. Не говорив же, що залізу. Говорив – лізтиму.

Тут уся зала підводиться, скажений рев роздирає повітря, а жінки квапливо вибігають геть, бо чоловіки починають «вилити душу» в технічних виразах.

Щастя халтурників, коли вони встигнуть, забравши гроші, захватись десь у темному завулкові, щоб згодом утекти світ за очі.

Бо будуть биті.

Все це пригадується нам, коли ми думаємо про робітничий (в лапках) уряд сьогоднішньої Англії. І визнання СРСР, і боротьбу з безробіттям, і підвищення зарплатні, і чого вони тільки не наобіцяли?

Понесла їм простодушна публіка своє довір'я, свої голоси. І стоять нині політичні халтурники на сцені, перед очима обуреної публіки.

– Дайош боротьбу з безробіттям! Обіцяли!

Бліді, розгублені стоять на сцені політичні Марфи, Арфи й Ліра-Лірські.

– Громадяни й джентльмени! Заспокойтесь, ради бога! Томас забезпечить роботою мільйон чотиреста тисяч чоловіко-місяців. Плани вже обговорюються. Коли дозволять економічні умови, ми поставимо питання про можливість обговорення заходів для скорочення робочого дня. Ми скоро й з Комінтерном помиримось. Макдональд же не проти, побий мене бог. Заспокойтесь, громадяни.

Та не хочуть заспокоюватись обдурені громадяни.

Рев обурення роздирає повітря, летять гнилі яблука недовір'я, а робітники починають уживати на адресу уряду «технічних виразів».

Щастя халтурників, коли вони встигнуть, забравши гроші,
заховатись десь у темному завулкові, щоб згодом утекти.

(«Червоний перець», № 24, 1929 р.)

Примітка

У оформленні обкладинки даної інтернетної публікації використано малюнок художника Б. Крюкова з журналу «Червоний перець», № 12-13, 1931 р.